

Dárcovství krve jako projev pomoci

Michaela Kristová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela KRISTOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dárcovství krve jako projev pomoci**

Zásady pro vypracování:

Shromažďování a studium odborné literatury k dané tématice.

Zpracování teoretické části jako východisko pro praktickou část.

Příprava metodiky výzkumné části.

Provedení výzkumu příslušnou formou, zpracování a vyhodnocení dotazníkového šetření.

Přijetí odpovídajících závěrů, doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6

NAKONEČNÝ, M. Motivace lidského chování. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-05927

NAKONEČNÝ, M. Psychologie osobnosti. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5

VÁGNEROVÁ, M. Základy psychologie. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3

Vedoucí bakalářské práce: **prof. PhDr. Jiří Musil, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **18. ledna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2010**

Ve Zlíně dne 18. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 4.5.2010...

.....
Křivová Michela.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zabývám dárcovstvím krve jako projevem pomoci druhým lidem. Při současné situaci, která znamená nedostatek stálých dárců krve, se snažím zjistit, jaké jsou důvody dárců k darování krve. V části teoretické se proto zabývám prosociálním chováním, motivacemi, dobrovolnictvím a postoji. V praktické části potom aplikuji kvantitativní výzkum a dotazníkovým šetřením zkoumám postoje dárců krve v Kyjovském regionu. Pro získání nových a stálých dárců je potřeba propagace dárcovství, o kterém se ve své práci také zmiňuji.

Klíčová slova: dárcovství krve, dobrovolnictví, prosociální chování, postoje, motivace

ABSTRACT

In my bachelor thesis I am dealing with a blood donation as a token of help to other people. In the current situation, characterised by a lack of permanent blood donors, I am trying to find out what are the blood donors' reasons for donating blood. Therefore, in the theoretical part, I am writing about pro-social behaviour, motivation, attitudes and volunteering. In the practical part, then, I am applying a quantitative analysis and through the questionnaire survey I am exploring the attitudes of donors in Kyjov region. I am also mentioning that there is a need of promotion of blood donation in order to acquire new and permanent blood donors.

Keywords: blood donation, volunteering, pro-social behaviour, attitudes, motivation

Poděkování

Chci velmi poděkovat panu prof. PhDr. Jiřímu Musilovi, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce, jeho ochotu, cenné rady a podporu.

Poděkování patří také transfuznímu oddělení Nemocnice Kyjov, které mi umožnilo uskutečnit na jejich pracovišti výzkum.

Motto

„Všude tam, kde je člověk, je místo pro dobrý čin.“

Lucius Annaeus Seneca

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DÁRCOVSTVÍ KRVE	12
1.1 HISTORIE TRANSFUZE KRVE.....	12
1.1.1 Transfuzní služba	13
1.2 DÁRCI KRVE	13
1.2.1 Kritéria způsobilosti dárce krve	14
1.2.2 Legislativa dárcovství.....	14
1.2.3 Oceňování dárců krve.....	14
1.3 TRANSFUZNÍ ODDĚLENÍ NEMOCNICE KYJOV	15
1.4 PROJEKTY NA PODPORU DÁRCOVSTVÍ KRVE	16
1.4.1 Český červený kříž	16
1.4.2 Další organizace	17
2 DOBROVOLNICTVÍ	19
2.1 FORMULACE DOBROVOLNICTVÍ.....	19
2.2 DOBROVOLNÉ ORGANIZACE	19
2.3 KDO JE DOBROVOLNÍK.....	20
2.4 VÝZKUM DOBROVOLNICTVÍ.....	20
3 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY	22
3.1 POSTOJE	22
3.2 POSTOJE A HODNOTY	22
3.3 MOTIVACE.....	23
3.3.1 Hierarchie motivů podle Maslowa	23
3.4 PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ	24
3.4.1 Altruismus versus prosociální chování	25
3.4.2 Proč pomáháme	25
3.4.3 Teorie sociální výměny	26
3.4.4 Empatie	26
3.4.5 Prosociální chování a morálka	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 VÝZKUM	30
4.1 VÝZKUMY O DÁRCOVSTVÍ KRVE.....	30
4.1.1 Statistiky.....	30
4.2 CÍL 31	
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	31
4.4 FORMULACE PROBLÉMU	32
4.4.1 Transfuzní služba Kyjov	32

4.5	VÝZKUMNÝ VZOREK	32
4.6	DRUH A METODA VÝZKUMU	33
4.7	PRŮBĚH SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT	33
5	VYHODNOCOVÁNÍ DAT	35
6	SHRNUTÍ.....	50
7	DOPORUČENÍ.....	52
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	56
	SEZNAM OBRÁZKŮ	57
	SEZNAM TABULEK.....	58
	SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Když jsem dosáhla plnoletosti, vedly mé první kroky na transfuzní oddělení. V té době jsem se ještě moc nezamýšlela nad všemi důvody, proč daruji krev. Věděla jsem, že touto činností mohu poskytnout pomoc člověku a to byl pro mě nejdůležitější a nejpádňější argument. Až později jsem zjistila, že lidé v mém okolí se na dárcovství nedívají stejným pohledem. Pomoc druhému člověku se jim vůbec nezdála tak důležitá jako mně. Viděli spíše negativní stránky, které spočívají v odběru krve, ve zdravotních komplikacích a v nedostatku času. Necháпали proto mé pohnutky a argumentaci, že chci pomáhat těm, kteří to potřebují a že mi to přijde zcela přirozené. Začala jsem se tedy zamýšlet nad tím, co přivádí dárce na transfuzní oddělení. Zajímalo mě, jestli chodí darovat krev ze stejného prostého důvodu jako já a nebo zda je možné, že je přivádí například výhody, které může dárcovství poskytovat.

Toto téma mě zaujalo natolik, že jsem se rozhodla jej zpracovat jako bakalářskou práci. Vzhledem k tomu, že jsem člověk, který se našel v pomáhající profesi, je pro mě pomoc druhým chápána jako samozřejmá. O to více mě zajímají motivy dárců krve, kteří se rozhodli dobrovolně a bezplatně darovat svoji krev.

Cílem mé práce bude zjistit, jaké jsou jejich postoje k darování krve a důvody proč krev darují. V mém výzkumu se pokusím zjistit profil dárce krve a tento poznatek pak předat transfuznímu oddělení v Kyjově, aby získali více dárců. Učiním tak díky dotazníkovému šetření, které na transfuzním oddělení Nemocnice Kyjov provedu. Vzhledem k tomu, že máme nedostatek dárců krve, je hledání nových a hlavně pravidelných dárců stále velmi aktuální.

Ve své teoretické části se budu zabývat historií a současností dárcovství krve a dobrovolnictvím. Dobrovolnictví totiž k dárcovství krve neodmyslitelně patří a stejně tak je potřebné i v dalších různých oborech. Dále budu psát o postojích, motivaci a prosociálním chování z psychologického hlediska.

Darování krve je pro zdravého člověka tím nejmenším, ale za to tím nejvzácnějším darem, co může druhému člověku dát. Darování nestojí dárce žádné peníze, ale na oplátku nejde tento dar také ničím rovnocenným zaplatit. Proto mi téma dárcovství krve přijde nejen zajímavé, ale také doslova životně důležité.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÁRCOVSTVÍ KRVE

Lidé již od dávných dob věděli, že krev je v těle člověka velmi důležitá a připisovali ji zá- zračné účinky. Byla brána jako všemocný lék, životní elixír a měla mít omlazující vliv. Ale k dárcovství krve, jaké známe dnes, vedla ještě dlouhá cesta.

1.1 Historie transfuze krve

Podle záznamů římských spisovatelů není vyloučeno, že už staří Římané, Egyptané, Asy- řané a Židé měli poznatky o transfuzi krve (Procházka, Švejnoha, 2000).

Během staletí se pak vyvíjely různé představy a teorie o tom, k čemu je krev v těle člověka potřebná.

Stejně tak v sedmnáctém století si mnoho badatelů v Evropě lámalo hlavu k čemu krev přesně slouží a jak využít poznatek o jejím oběhu. V této době se otázkou transfuze začal zabývat i **Jean Baptiste Denis**. Toho více než fyziologické procesy zajímal fakt, zda může transfuze nějak změnit lékařskou praxi. V rámci zjišťování poznatků o krvi, provedl mno- ho pokusů se zvířaty, kterým se snažil měnit krev. Přechod od počáteční myšlenky o transfuzi přes první pokus na zvířatech už k prvnímu pokusu na člověku byl neuvěřitelně rychlý. Dne 15. června 1667 byl Denis požádán o pomoc mladíkovi a uskutečnil tak první transfuzi krve na člověku. Něco podobného by v dnešní době možné kvůli nejrůz- nějším opatřením a etickým výborům. Tento pokus dopadl dobře a mladík přežil. Bohužel takové štěstí ale neměli všichni, protože mezitím řada dalších badatelů prováděla různé pokusy s transfuzí a dopouštěla se mnoha chyb. Dalších dvě stě let trvalo, než se lékařům podařilo objasnit některé komplikace spojené s transfuzí krve. Vzhledem k tomu, že další pokusy končily většinou smrtí pacienta, nechtělo nadále mnoho vědců tuto novou léčbu zkoušet. Poté, co vyjádřily francouzské úřady velké pochybnosti o krevní transfuzi, pode- psal papež roku 1675 nařízení zakazující používání této metody. V roce 1678 se k zákazu připojil i anglický parlament. Dalších sto padesát let trvalo, než se výzkum transfuze znovu obnovil a metoda se rozvinula do dnešní podoby (Moore, 2005).

Za hlavní příčinu neúspěchů s transfuzemi krve je jednoznačně považována neznalost krevních skupin. K objevení krevních skupin došlo až na počátku 20. století. Mezi průkop- níky tohoto objevu patří i náš český lékař **Jan Jánský**. Později na počest nazval jeho jmé-

nem Československý červený kříž tehdy nejvyšší ocenění pro mnohonásobné bezplatné dárce krve – Jánského plakety a medaile (Procházka, Švejnoha, 2000).

1.1.1 Transfuzní služba

Transfuze krve se u nás začaly provádět až po první světové válce a vzniku samostatné Československé republiky. Na klinikách a ve větších nemocnicích se vytvořily svazy dárců krve, kteří darovali krev v intervalu několika týdnů a byli za tento úkon placeni. Dárci krve tak byli převážně sociálně slabí jedinci. V této době nebyli problémem jen placení dárci, ale i vybavenost ústředí dárců krve a bezpečnost při darování (Procházka, Švejnoha, 2000).

Největší převrat tak nastal po druhé světové válce, kdy začalo budování **Národní transfuzní služby**. Do Národní transfuzní služby byl na pomoc přizván i Československý červený kříž. Ten posléze sehrál velkou roli při všeobecné propagační akci, která měla za cíl seznámit veřejnost s potřebou krve, ale také s právy a povinnostmi dárců krve. Kromě vydávání brožur, letáků, rozhlasových relací odborníků, článků v tisku, byl také uskutečněn výzkum veřejného mínění, organizována školení a natáčely se filmy. Postupně tak přibývalo dárců a koncem padesátých let se začínají objevovat první případy, kdy někteří dárce poukazovali svůj příspěvek na dobročinné účely. V této době se tedy poprvé objevuje pojem „**bezpríspevkový dárce krve**“. Svou roli sehrál fakt, že v této době se začala všechna zdravotní péče v našem státě poskytovat bezplatně. Byl zde proto morální důvod pro bezplatný dar krve (Procházka, Švejnoha, 2000).

1.2 Dárci krve

Liga společnosti Červeného kříže a Červeného půlměsíce zformulovala mezinárodně přijatou definici bezpríspevkového darování krve: „*Dobrovolní bezpríspevkoví dárce krve jsou ti, kteří darují krev, plazmu nebo další součásti krve ze své vlastní svobodné vůle, aniž za to dostali odměnu ve formě peněz nebo něčeho jiného, co může být považováno za ekvivalent peněz – například část z pracovní doby přesahující čas nezbytný na cestu tam a zpět a na odběr samotný. Malé pozornosti, občerstvení a úhrada přímých cestovních výloh jsou s bezpríspevkovým darováním krve slučitelné*“ (Procházka, Švejnoha, 2000, s. 39).

Prakticky od počátku je v dárcovství krve problémem vztah a poměr bezplatného a placeného dárcovství krve. Odborníci varují před placeným dárcovstvím, protože to může na transfuzní oddělení přivést osoby, které s vyhlídkou jistého finančního obnosu zatají svůj zdravotní stav a prodělané choroby. Svým chováním tak velmi zvyšují riziko transfuze krve – jak u dárce, tak u příjemce krve (Procházka, Švejnoha, 2000).

1.2.1 Kritéria způsobilosti dárce krve

Aby mohla krev sloužit těm správným účelům, musí dárce samotný splňovat předepsané podmínky a zdravotní kritéria.

Způsobilost dárce krve a jejích složek posuzuje lékař na základě rozboru anamnézy, základního lékařského a laboratorního vyšetření. V České republice může darovat krev každý zdravý člověk, který je ve věku 18 - 65 let. Ženy mohou darovat krev nejvýše čtyřikrát ročně a muži pětkrát ročně. Nejkratší interval mezi odběry je alespoň osm týdnů. Jeden odběr krve činí 450 ml (Bohoněk, 2000).

1.2.2 Legislativa dárcovství

V České republice se opíráme o Vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 40/1992 Sb. Metodické opatření Ministerstva zdravotnictví ČR č. 1/1998 – Posuzování způsobilosti k dárcovství krve, krevních složek a krvetvorných buněk. Přílohou tohoto Metodického opatření jsou i Vzorový dotazník pro dárce krve, Poučení dárce krve a Etický kodex získávání dárců krve, darování krve a využití transfuzních přípravků .

Důležitou právní normou pro tuto oblast je i Metodické opatření Ministerstva zdravotnictví č. 4/1997 – Koncepce transfuzní služby ČR. Daňové zvýhodnění bezpříspěvkových dárců krve potom Nařízení vlády č.108/1994, kterým se provádí Zákoník práce (Procházka, Švejnoha, 2000).

1.2.3 Oceňování dárců krve

Oceňování bezpříspěvkových dárců krve u nás provádí od roku 1960 Československý, resp. Český červený kříž a to několika stupni, podle počtu bezpříspěvkových odběrů. Za první odběr je prvodárci udělen odznak „*krůpěj krve*“, za deset odběrů bronzová medaile profesora Janského, za dvacet odběrů stříbrná medaile a za čtyřicet odběrů zlatá medaile.

Za další jsou udělovány zlaté kříže III. stupně za osmdesát odběrů, II. stupně za sto dvacet odběrů a I. stupně za sto šedesát odběrů (Bohoněk, 2000).

Krůpěj krve

Bronzová medaile

Stříbrná medaile

prof. MUDr. Jana Jánského

Zlatá medaile

*Zlatý kříž ČČK
III.třídy*

*Zlatý kříž ČČK
II.třídy*

*Zlatý kříž ČČK
I.třídy*

1.3 Transfuzní oddělení Nemocnice Kyjov

Dárcovství na transfuzním oddělení Nemocnice Kyjov je dobrovolné a bezplatné. Dárci krve se mohou na transfuzní oddělení dostavit ve dva odběrové dny v týdnu - v pondělí a v úterý od 6.30 do 8.00 hodin. Stálé dárce si transfuzní oddělení zve pozvánkami.

V době od 6.30 do 8.00 hod. probíhá zápis dárců krve, odběr krevních vzorků k předodběrovému vyšetření a vyšetření dárce lékařem. Dárce obdrží dotazník, který po vyplnění odevzdá lékaři transfuzního oddělení. V době od 8.00 do 11.00 hod. probíhá vlastní darování krve - při odběru plné krve dárce daruje 450 ml, vlastní odběr netrvá déle jak 10 minut. Před a po odběru dárce dostane občerstvení, je mu vydáno potvrzení o odběru a potvrzení k proplacení cestovného, dále obdrží vitamíny dodané na TO jeho zdravotní pojišťovnou a dle potřeby léčivý přípravek s obsahem železa. **Dárce má po odběru nárok na 24 hodin pracovního volna a snížení daňového základu o 2000,- Kč.** Před odběrem je dárce vyšet-

řen lékařem a je mu vyšetřen krevní obraz. Každá krev odebraná k výrobě transfuzních přípravků se vyšetřuje na přítomnost známek infekce např. žloutenky typu B, C, HIV (původce AIDS), syfilis. Vyšetření prováděná v souvislosti s darováním krve souží k všeobecnému posouzení zdravotního stavu dárce (Nemocnice Kyjov. [online]).

1.4 Projekty na podporu dárcovství krve

Jak se dozvíte v praktické části mé práce, v současné době je potřeba nových a stálých dárců krve. Proto je velmi vítaná a užitečná jakákoliv propagace dobrovolného dárcovství krve. Představím alespoň některé z mnoha projektů, které jsou na podporu darování krve zaměřené.

1.4.1 Český červený kříž

Český červený kříž (ČČK) má bezplatné dárcovství krve jako hlavní programový bod. Spolupracuje s transfuzními zařízeními při náboru bezplatných dárců krve, při propagaci a zajišťuje i komplexně oceňování bezplatných dárců krve (Výroční zpráva ČČK 2008, 2009. [online]).

V poslední době vedl mnoho propagačních akcí a kampaní většího nebo menšího rozsahu, jejich realizátory byly buď oblastní spolky nebo přímo Úřad ČČK. Cíl jejich akcí byl jasný – získat nové bezplatné dárce hlavně v mladé generaci, která by měla nahradit velmi početnou skupinu lidí, kteří již brzy dovrší hranici let, kdy nemůžou již krev darovat. ČČK pořádá například akce, v jejichž rámci mají studenti středních škol možnost navštívit transfuzní oddělení a tak se seznámit s prostředím tohoto oddělení. K pravidelným akcím, které v rámci kampaně probíhají v Praze, patří akce s názvem „*Daruj krev s Českou Miss a Vicemiss*“. V Olomouci proběhla například akce „*Daruj krev ještě dnes*“, jejímž patronem je hokejista Jiří Dopita. V roce 2008 se také konala celorepubliková akce „*Jdeme dát krev: policisté – hasiči*“. Kampaně probíhá např. i formou plakátů, radiospotů a prezentací dárcovství krve skrze známé a populární tváře (Výroční zpráva ČČK 2008, 2009. [online]).

Český červený kříž, jak jsem již zmínila výše, zajišťuje také oceňování bezplatných dárců krve. Činí tak nejen skrze medaile a kříže, ale pořádá také slavnostní poděkování pro nejvíce zasloužilé dárce. Některé formy oceňování zajišťují oblastní spolky Českého červeného kříže a v hlavním sídle ČČK v Praze se pak pořádají slavnostní poděkování za 250 a více odběrů. V roce 2008 bylo takto oceněno 24 osob. Novější údaje nejsou bohužel známy,

protože v době odevzdání této bakalářské práce nebyla nová výroční zpráva ČČK vydána (Výroční zpráva ČČK 2008, 2009. [online]).

1.4.2 Další organizace

Český červený kříž je bezpochyby největším propagátorem dárcovství. Ale propagaci v České republice zajišťují i jiné organizace, firmy a spolky. Samotná **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** je příkladem, že se také snaží dárcovství krve propagovat. Na podzim 2009 proběhla na **Fakultě humanitních studiích** ve spolupráci s Transfuzní stanicí Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně akce „*Darujte krev s Fakultou humanitních studií*“. Této akce se zúčastnilo 25 dobrovolných dárců. Na jaře 2010 se zapojila Fakulta managementu a ekonomiky do projektu „*Přidej se k nám – pomůžeš potřebným*“ aneb Darovat krev znamená zachránit život i zdraví. Jednalo se o soutěž mezi fakultami a o to, která bude mít nejvyšší počet bezplatných dárců krve. Výsledky ještě nejsou známy vzhledem k tomu, že má práce je psána v průběhu této soutěže.

Dalším příkladem je **Všeobecná zdravotní pojišťovna**, která se svým projektem „*TO DÁŠ!*“ vyrazila mezi vysokoškolské studenty. Tváří projektu se stal písničkář Tomáš Klus a 21. 10. 2009 se tato akce konala také na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Do kampaní se zapojují i různé politické strany a rádia. Rozhlasová stanice Český rozhlas je pravidelným a mnohaletým propagátorem dárcovství s názvem „*Daruj krev s Českým rozhlasem*“.

Snaha o popularizaci je velká a přesto dárců není ještě dostatek. Otázkou tedy zůstává, jak ještě více nalákat mladé lidi, aby se stali bezplatnými a stálými dárci krve.

Ne všechny transfuzní stanice však hlásí nedostatek krve. Například díky sdružení „*Zdraví – život*“, které pořádá čtyřikrát ročně akci s názvem „*Krevní barometr*“ a pomáhá tak získávat dárce Thomayerově nemocnici, hlásí tato nemocnice dárců dostatek. Postupně začalo toto sdružení pomáhat i ostatním transfuzním oddělením a své pole působnosti tak tento projekt rozšiřuje po celé České republice. „*Krevní barometr*“ běží od roku 2007 a organizuje si dárce tak, že přichází jen ti, kteří jsou právě potřeba. Samozřejmě si museli první vybudovat registr dárců krve. Toho dosáhli díky dílčím projektům, které sdružení organizovalo. Jednalo se o projekty, které byly významně mediálně podporovány. Ukázka plakátu z jednoho projektu je obsažen v příloze P III. Jako dílčí projekt vznikl např. filmový cyk-

lus skládající se ze sedmi dílů s názvem „*Nejdražší tekutina*“. Sdružení je podporováno také hudební skupinou „*České srdce*“. Za zajímavý mi přijde jejich nápad zavést „*Hodiny dárcovství krve*“ na středních školách. Tento předmět je vyučován zatím jen na dvou českých středních školách v rámci předmětu Základy společenských věd a to ve dvouhodinovém cyklu. Jestli bude projekt sdružení „*Zdraví – život*“ úspěšný, budou se snažit jej rozšířit do dalších škol. A jelikož je mladých lidí do registrů dárců potřeba nejvíce, můžeme doufat, že se tak opravdu stane. (Zdraví - život. [online]).

2 DOBROVOLNICTVÍ

Dosud v žádném právním dokumentu České republiky není dobrovolnictví zakotveno. Z toho pak plynou i obtížnosti spojené s vymezením definice dobrovolnictví, charakteristikami a typy dobrovolné činnosti a s dalšími právy dobrovolníků (Tošner, Sozanská, 2006).

2.1 Formulace dobrovolnictví

O dobrovolnictví můžeme říct, že: *„není obětí, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacím v mezilidských vztazích“* (Tošner, Sozanská, 2006, s. 18).

Dobrovolnictví jako takové není v lidské populaci žádnou novinkou. Už za dávných časů v každé společnosti pomáhali ti, kteří na tom byli lépe, méně šťastným, kteří pomoc potřebovali např. kvůli nemoci a chudobě. Za základ lidské existence a všech náboženství je považována právě vzájemná pomoc a solidarita (Tošner, Sozanská, 2006).

V dnešním technikou globálně propojeném světě, který je ale také zároveň plný kontrastů, se stává dobrovolnictví fenoménem, který překračuje hranice států, náboženských a sociálních skupin. Právě proto vyhlásila Organizace spojených národů rok 2001 za Mezinárodní rok dobrovolníků (Tošner, Sozanská, 2006).

2.2 Dobrovolné organizace

Není tedy žádným překvapením, že ve světě existuje velká řada asociací, které se snaží vytvářet mezinárodní sítě, které pak nabývají velkého vlivu a významu.

V České republice patří mezi nejznámější mezinárodní organizace např. Červený kříž a Červený půlměsíc, dále pak Greenpeace jako ekologická organizace. V takových institucích se stává dobrovolnictví prostředkem, který slouží k realizování záměrů a poslání těchto organizací (Tošner, Sozanská, 2006).

Znakem dobrovolnosti jsou pojmy jako samozřejmost, spontánnost a nečekání odměny ani vděku. Motivace k dobrovolné činnosti je dána předpokladem: „Dnes já tobě, zítra ty mně“. Řada dobrovolníků však takovou situaci odmítá a nepřeje si být takto označována (Tošner, Sozanská, 2006).

2.3 Kdo je dobrovolník

Dobrovolník je: „člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti“ (Tošner, Sozanská, 2006, s. 35).

Dobrovolník, který si svobodně a dobrovolně zvolil jistou aktivitu a pomoc, je nositelem procesu změn ve společnosti. Díky jeho energii se otvírají nové zdroje a možnosti řešení. Tím se dobrovolník stává mostem, který stojí mezi státem, komerčním sektorem a sektorem neziskových organizací. K tématu dobrovolnictví bezpochyby patří pojem dobročinnost, která je považována za jednu z občanských ctností. **Dobročinnost** se dále dělí na dárcovství a dobrovolnictví (Tošner, Sozanská, 2006).

Dárcovství se týká materiálních a finančních darů, které jsou určeny buď potřebným občanům nebo na veřejně prospěšné účely prostřednictvím sbírek, nadací a fondů (Tošner, Sozanská, 2006).

Dobrovolná pomoc, jak už sám pojem napovídá, nemůže být vnucena ani nařízena. Musí vycházet z potřeb a motivace dobrovolníků i vedení organizace. Potom musí také samozřejmě respektovat potřeby klientů nebo povahu služeb, které organizace poskytuje (Tošner, Sozanská, 2006).

2.4 Výzkum dobrovolnictví

Před deseti lety Nadace rozvoje občanské společnosti, Agentura neziskového sektoru a Agentura STEM ve spolupráci s nadací Via a občanským sdružením Hestia uspořádala v České republice výzkum na téma dárcovství a dobrovolnictví (Tošner, Sozanská, 2006).

Právě díky tomu výzkumu bylo zjištěno, jaké druhy motivací se u jednotlivých dobrovolníků vyskytují. Statistickou analýzou byly naznačeny tři motivace, které se sice navzájem prolínají, ale u konkrétních jedinců nabývají dominantního vlivu (Tošner, Sozanská, 2006).

1. Konvenční či normativní motivace – touto motivací se vyznačují lidé nad 60 let a věřící. Dobrovolníkem se v tomto případě stal člověk buď kvůli morálním normám svého nejbližšího okolí nebo ho k tomu vedla neformální pravidla chování v dané společnosti. V širším slova smyslu se motivy opírají o principy křesťanské morálky

a o představy správného způsobu života příslušné vrstvy obyvatelstva. Jednoduše řečeno – lidé se stávají dobrovolníky proto, že se to sluší a patří.

2. Reciproční motivace – je patrná u lidí do 30 let s jednoznačně ateistickým názorem. V tomto případě jsou práce orientovány tak, aby byly užitečné nejen pomáhajícímu, ale i dobrovolníkovi. Ti totiž práci chápou jako spojení dobra a vlastního prospěchu. Chtějí získávat nové zkušenosti, navazovat nové vztahy a udržovat se díky dobrovolné práci v kondici.
3. Nerozvinutá motivace – nejčastěji se vyskytuje u osob střední a starší generace a velmi často u vysokoškoláků. Hlavními složkami jsou zde důvěra v organizaci, přesvědčení o smysluplnosti a pocit, že se pomocí dobrovolnictví mohou podílet na rozšiřování dobré myšlenky. Pokud jsou tyto tři prvky splněny, je jedinec motivován k tomu dobrovolně pomáhat (Frič a kol., 2001, in Tošner, Sozanská, 2006).

3 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY

3.1 Postoje

Podle Vágnerové jsou **postoje** definovány jako: „*přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplývajícímu specifickému způsobu chování v různých situacích, resp. ve vztahu k nějakým objektům*“ (Vágnerová, 2004, s. 291).

Lze je také chápat jako určitý projev sympatie nebo nesympatie. Tedy jako pozitivní či negativní hodnocení na různé situace, reakce a osoby (Atkinson, 2003).

Postoje vznikají díky předchozím interakcím a jsou tak výsledkem sociálního učení. Osobnost se v nich projevuje jako celek (Řezáč, 1998).

Formami a zdroji postojů jsou tedy naše zkušenosti, modely napodobování, sociální komunikace a institucionální faktory (Musil, 2005).

Nakonečný uvádí, že postoje mohou mít tyto **složky**:

- kognitivní – o objektu postoje máme jisté informace,
- emocionální – k objektu postoje něco cítíme,
- konativní – k objektu postoje se chováme určitým způsobem (Nakonečný, 2009)

3.2 Postoje a hodnoty

S postoji velmi úzce souvisí i společenské hodnoty. **Hodnoty** bývají děleny na duchovní a materiální.

Někteří autoři pojali hodnoty jako životní cíle – např. Bühlerová rozlišuje různé tendence k životnímu naplnění odpovídajícími hodnotami:

1. **tendence k uspokojení potřeb** – odehrává se do věku 15 let a nejdůležitějšími hodnotami zde jsou láska, rodina, spokojenost se životem a sex,
2. **tendence k sebevymežující adaptaci** – mezi 15. až 25. rokem se hodnoty zaměřují směrem ke schopnosti se adaptovat, vyhýbat se utrpení a být obezřetný v sebevymezení,
3. **tendence tvořivého růstu** – ve věku 25 až 50 let touží člověk hlavně po moci, dobré pověsti a seberozvíjení,

4. **tendence zachování vnitřního řádu** – když je člověku mezi 50 – 65 lety, jeho pozornost se už více obrací k morálním hodnotám, náboženskému a politickému zaměření a k úspěšnosti (in Musil, 2005).

3.3 Motivace

Často se pozastavíme nad tím, proč ten či onen člověk učinil to, co učinil, jaký k tomu měl důvod, proč např. dobrovolně odešel ze svého zaměstnání, proč daroval krev. Psychologie odpovídá na tyto otázky po důvodech lidského chování pojmem motivace (Nakonečný, 2009).

„Motivace je intrapsychický proces, který má svůj zdroj ve vnitřní a vnější situaci individua“ (Nakonečný, 1997, s. 17).

Vágnerová píše o motivech jako o faktorech, které vedou chování člověka k aktivitě, která je zaměřená na jistý cíl a v tomto směru je udržují po celou dobu. Toto jednání pak vede k uspokojení určité potřeby (Vágnerová, 2004).

Motivy jsou spojeny s afekty, přesněji řečeno s dosažením silných emočních zážitků. Afekt či emoce jsou tak základními motivačními činiteli. Charakteristickým příkladem je strach, motivující únik ze situace, která ho vyvolává (Nakonečný, 1997).

Formy a druhy motivů se v psychologii odlišují. Formy se vyjadřují pojmy jako potřeby, zájmy, ideály a druhy motivů ukazují na konkrétní uspokojení, kterého má být dosaženo (potřeba jistoty). Základní forma motivů je **potřeba**. Potřeba je stav, kdy nedostatečně funguje organismus a nebo je nedostatek v sociálním bytí jedince. Jiné formy motivů se z potřeb vyvíjejí (Nakonečný, 2009).

3.3.1 Hierarchie motivů podle Maslowa

Abraham Maslow roztrídil lidské motivy, které nazýval potřeby, do několika skupin. Skupiny pak seřadil podle toho, jestli jsou vyšší nebo nižší ve smyslu své hodnoty. Byl přesvědčen, že uspokojení potřeb nižších je předpokladem pro to, aby nastoupily potřeby vyšší (in Říčan, 2009).

Maslowova hierarchie potřeb od nižších po vyšší potřeby:

- fyziologické potřeby,

- potřeba bezpečí – je to tendence vyhýbat se neznámým či neobvyklým podnětům,
- vztahové potřeby – patří sem potřeba lásky, sounáležitosti a uznání,
- potřeba sebeaktualizace – projevuje se tendencí rozvinout a uplatnit své předpoklady, je zde potřeba poznání, porozumění a duchovního naplnění (in Vágnerová, 2004).

3.4 Prosociální chování

„Prosociálním chováním jsou rozuměny pozitivní způsoby sociálního chování jako okamžitá pomoc druhým v nouzi, kooperativní pohotovost, altruismus či altruistické projevy (tendence prospívat druhým bez očekávání změny), schopnost obdarovávat“ (Musil, 2005, s. 61).

Výrost a Slaměník hovoří o chování, kdy konáme různé činy a skutky ve prospěch druhé osoby bez očekávání odměny nebo sociálního souhlasu. Je to nezištná pomoc, kdy nečekáme ani odměnu ani opětování v budoucnu. O takovou pomoc můžeme být požádáni („kde je tady, prosím, pošta“) nebo tak činíme bez vyzvání (pomoc při nastupování – vystupování) a dokonce můžeme být úpěnlivě požádáni (volání o pomoc tonoucího).

O různých formách prosociálního chování píše L. G. Wispe: darování (materiální či finanční výpomoc většinou na dobročinné účely), sympatie a porozumění (pro člověka v tíživé situaci), pomoc při dosažení určitého cíle (např. odražení útočníka), nabídka ke spolupráci (ochota spolupracovat s těmi, kteří potřebují), podpora (poskytovaná k dosažení cíle nebo zabránění ztráty) (in Výrost, Slaměník, 1997).

Objekty prosociálního chování mohou být osoby, které známe, ale také osoby zcela cizí. Pokud známe člověka, kterému je poskytována pomoc, může to vést k rychlejší reakci a větší míře pomoci. Svou roli zde hraje i vědomí, že pomáháním můžeme výrazně ovlivnit obraz v očích druhé osoby. Tím, že je druhá osoba dobře známa, je pomoc většinou považována za samozřejmou. Často jde i o vědomí toho, že v případě nouze a potřeby můžeme očekávat stejnou reakci druhé strany kdykoliv v budoucnu. Z tohoto důvodu se větší váha přikládá altruistickému chování vůči neznámému člověku, kdy se naopak podobné kalkulace nemohou vyskytnout (Výrost, Slaměník, 1997).

Psychologové se dále zabývají okolnostmi, kdy existuje největší pravděpodobnost výskytu altruistického chování. Je dokázáno, že přítomnost dalších lidí má za následek rozdělení zodpovědnosti, takže se pravděpodobnost pomoci snižuje. Další pokusy se zaměřily na výzkum chování, které nesouvisí s naléhavými situacemi, např. na darování finančních částek na charitativní účely či na darování krve (Myers, 1993). Tito vědci zjistili, že člověk v takových situacích víc pomáhá, má-li pocit viny a jeho chování může tyto pocity redukovat. Větší pravděpodobnost, že poskytneme pomoc, je možná, máme-li dobrou náladu nebo pokud jsme právě sledovali modelové chování cílené na pomoc druhému. Také bylo vyzkoumáno, že hluboce věřící lidé více přispívají na charitativní účely a účastní se dobrovolných aktivit (Atkinson, 2003).

3.4.1 Altruismus versus prosociální chování

Velká většina autorů nerozlišuje termíny **altruismus** a **prosociální chování** a používá je jako synonyma. Někteří naopak hovoří o altruismu jako o samostatné formě prosociálního chování. Tento spor by nejlépe vyřešilo zodpovězení otázky, zda existuje tzv. ryzí prosociální chování, tedy takové konání, kdy pomáhající vědomě nekalkuluje ani se sebemenším ziskem, ale přináší mu pouze vnitřní uspokojení. Potom můžeme takové chování jako altruistické označit (Výrost, Slaměník, 1997).

3.4.2 Proč pomáháme

Vzhledem k tomu, že se setkáváme s altruistickým chováním, vzniká otázka, čím je toto jednání motivováno, když povaha člověka je v podstatě egoistická. Sociobiologové přišli s teorií, že se jedná o podporu příbuzných genů, které mohou vést až k sebeobětování, ale vzhledem k tomu, že se altruismus projevuje i vůči anonymním osobám, není to moc pravděpodobné (Nakonečný, 1999).

Podle klasického behaviorismu by pak bylo možné usuzovat, že **prosociální chování** je buď vrozené, nebo pevně zabudované do motivační struktury osobnosti během procesu socializace. Spor o to, co je (a zda vlastně vůbec je) geneticky zakódováno, je velmi starý a své kořeny má ve filozofii.

Současní sociální psychologové považují argumenty o genetické určenosti za nesprávné. Kloní se spíše k názoru, že motivaci k prosociálnímu chování je potřeba hledat ve vlivech prostředí a výchovy. Na straně druhé však mnoho psychologů pochybuje o existenci ryzího

altruismu. A přesto známe např. činnost Matky Terezy, o které nelze pochybovat, že její činnost byla výhradně altruistická. Je tedy velmi těžké odpovědět na otázku, proč lidé pomáhají. K tomu všemu je rozhodování o „vykonání dobrého skutku“ ovlivňováno mnoha různými činiteli. Vysvětlení prosociálního chování se tak velmi často opírá o teorii sociální výměny, která vychází z ekonomicky pojaté relace „náklady – zisk“, o empatii a o normy sociálního chování (Výrost, Slaměník, 1997).

3.4.3 Teorie sociální výměny

Teorie sociální výměny vychází z předpokladu, že v rámci sociální interakce, kdy si lidé vyměňují služby, informace, lásku a pomoc, zvažují vynaložení úsilí a předpokládaný zisk (odměnu). I když u prosociálního chování není patrný osobní prospěch, myslí si mnoho autorů, že odměnu přináší a to hlavně ve smyslu dobrého pocitu z vykonaného skutku. A platí zde přímá úměra, že čím nejpříjemnější a nebezpečnější prosociální chování je, tím vyšší je pak pocit uspokojení. Takové uspokojení pak přispívá k udržení emočního ladění (Výrost, Slaměník, 1997).

Bylo prokázáno, že zkušenost hraje velmi významnou roli při rozhodování, zda jedinec v dané situaci pomůže či nikoli. Autoři I. M. Piliavin, J. Rodin a J. A. Piliavin píší o podobě, jakou může mít **zvažování pomoci**:

1. náklady spojené s pomocí – energie, čas, znalosti,
2. náklady při neposkytnutí pomoci – sebeobviňování,
3. odměna spojená s pomocí – ocenění od pomáhaného nebo od okolí,
4. odměna při neposkytnutí pomoci – prospěch z pomáhání (in Výrost, Slaměník, 1997).

Dalším důležitým činitelem prosociálního chování jsou kromě zkušeností i emoce potažmo empatie (Výrost, Slaměník, 1997).

3.4.4 Empatie

Empatie je jistý stav vcítění se do chápání druhého a to tak, že jsme pak schopni vidět svět jeho očima. Tím, že se dokážeme vžít do situace jiného člověka, rozpoznáme tak lépe jeho prožívání a dá se posléze lépe působit ve smyslu redukce nepříjemného stavu (Výrost, Slaměník, 1997).

Vědečtí pracovníci zjistili, že vývoj **empatie** vyžaduje vysoce pečující prostředí a také určitý stupeň kognitivního vývoje. Důraz dávají i na kulturní faktory a vysvětlují to na křesťanech, kteří byli mučedníky nikoli pro prospěch druhých, ale kvůli svému náboženskému přesvědčení. Stejně tak řada vojáků riskuje smrt v bitvě, aby nepřišla o svou čest, nikoli pro záchranu genetického dědictví (Atkinson, 2003).

J. Fultz uvádí, že lidé jsou tím více altruističtí, čím větší je jejich schopnost empatie. Ale ne vždy musí empatie prosociální chování vyvolat. Někteří lidé se totiž nemohou dívat na hrůzostrašně vypadající neštěstí, protože to u nich vyvolává stavy strachu, bolesti a napětí. Avšak když jde o přítele, který má trápení a je sklíčený, navodí se empatie téměř vždy a my máme snahu mu pomoci, protože nechceme, aby se trápil (in Výrost, Slaměník, 1997).

H. F. Lütz provedl zjištění, že osoby, které mají pocit viny, protože způsobily nějakou škodu, mají větší pohotovost k poskytování pomoci (např. darovat krev) než takové osoby, které pocity viny neměly (in Nakonečný, 1999).

Máme několik významných činitelů prosociálního chování, ale ani jeden z nich nedokáže beze zbytku stanovit příčiny. Většinou se spíše doplňují a překrývají. A i když je mnoho výzkumného materiálu, tak doposud nebyla definována uspokojivá teorie prosociálního chování (Výrost, Slaměník, 1997).

3.4.5 Prosociální chování a morálka

Klasifikaci pomoc přinášejícího chování popisuje E. A. Witte (1989), který zdůrazňuje vztah prosociálního chování k morálce. Toto chování seřadil typologicky do jednotlivých tříd:

- **plánovaná formální pomoc** – je určena řídicími principy morálky díky čemuž se předpokládá rozpoznání nouzové situace,
- **spontánní neformální pomoc** – spočívá ve spoluúčasti a soucitu,
- **pomoc v nouzové situaci** – řídí se schopností pomáhat a schopností nouzi rozpoznat,
- **pomoc v každodenní situaci** – uplatňuje se zde odpovědnost subjektu a jeho empatie,

- **nepřímá pomoc** – se řídí osobní morálkou a předpokladem rozpoznání nouzové situace a sociální odpovědnosti,
- **přímá pomoc** – je nutné mít smysl pro sociální humanismus, dále soucit a schopnost umět pomáhat,
- **osobní pomoc** – důležitým faktorem je empatie a vyvolání soucitu,
- **anonymní pomoc** – tím je například darování krve, což je určováno morálními principy a opět je zde předpokladem sociální odpovědnost a vědomí nouzové situace.

Touto klasifikací popsal mnoho termínů, které můžeme brát v úvahu jako činitele chování, které směřují k poskytnutí pomoci (in Nakonečný, 1999).

Obecně jsou psychologické aspekty morálního jednání velmi složité. Největším otazníkem zůstává **motivace morálního jednání**, protože za některými morálními činy, např. u různých dobročinností, se mohou skrývat přízemní motivy jako např. potěšení z projevů moci a dominance. R. Bergius (1976) zjistil několik faktorů a zřehlednil je:

1. situační činitelé,
2. znaky osobnosti, která poskytuje nebo neposkytuje pomoc,
3. minulé zkušenosti se situací, která pomoc vyžadovala,
4. socializační zkušenosti,
5. osobní odpovědnost ve specifické situaci,
6. znaky „oběti“ (vnější vzhled, charakterové vlastnosti),
7. reaktance (odpor proti omezování svobody) (in Nakonečný, 1999).

S morálkou nepochybně souvisí již výše zmiňované altruistické jednání, které je zdrojem motivace tohoto způsobu jednání. Stejně tak už bylo naznačeno, že altruismus projevovaný navenek, může být jen maskovanou formou egoismu (sebeuspokojení z mecenášských aktů). Tím se opět ocitáme u otázky, jaká je vlastně motivace altruistického nebo morálního jednání. V psychologii na ni neexistuje jednoznačná odpověď, ale bylo vyzkoumáno, že jde o vliv sociálního učení na základě identifikace. Identifikace pak znamená určité ztotožnění se s motivy a převzetí jistých vzorců chování k tomu, abychom dosáhli žádoucích odměn a nežádoucím trestům se vyhnuli (Nakonečný, 1999).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Rozhodla jsem se zabývat dárcovstvím krve poté, co jsem si začala klást otázku, proč vlastně lidé darují krev. V naší populaci máme nedostatek dárců krve a je tedy potřeba zvýšit jejich počet. Vzhledem k tomu, že já osobně jsem se našla v pomáhající profesi, jsou mé důvody k dárcovství zřejmé. V okolí mých známých se zase setkávám s lidmi, kteří by se pro druhé tímto způsobem nikdy neobětovali. Proto jsem se rozhodla vykonat výzkum, abych se pokusila zjistit díky postojům pravidelného dárce krve jeho profil. A pokud to bude možné, použít výsledky k tomu, aby pomohly zajistit nové a stálé dárce krve.

4.1 Výzkumy o dárcovství krve

„Rozsáhlejší průzkumy vztahující se k dárcovství a zejména bezpříspěvkovému dárcovství krve se u nás po druhé světové válce uskutečnili tři: v roce 1948 v českých krajích, v letech 1964 – 1965 v Bratislavě a v roce 1967 v Praze“ (Procházka, Švejnoha, 2000, s. 35).

Zajímavé zjištění v prvním výzkumu bylo to, že 90 % dotázaných, kteří byli ochotni darovat krev, nečekali žádnou peněžitou odměnu. To do budoucna vedlo k dobrému základu pro hnutí bezpříspěvkového dárcovství krve (Procházka, Švejnoha, 2000).

V dalším výzkumu vyšel najevo názor, že krev by měli bezplatně darovat především příbuzní a přátelé nemocných. Stejný výsledek vyšel i ve třetím výzkumu. K příbuzným a přátelům pacienta přibyli ještě držitelé řidičských průkazů. Jako ocenění a uznání považovali dotazovaní například přednostní poskytnutí rekreace, předností ošetření u lékaře a veřejné poděkování na pracovišti, zveřejnění v televizi či rozhlase, zvýhodnění pro důchod atd. (Procházka, Švejnoha, 2000).

Některé náměty jsou dle mého názoru aplikovatelné i na dnešní dobu.

4.1.1 Statistiky

- Je statisticky prokázáno, že průměrný občan dostane 3krát za život transfuzi krve a více než 10krát některý speciální krevní přípravek v jiné formě než transfuzní.
- Je potřeba mít alespoň 4 – 6 % dárců krve ze všech obyvatel, což by představovalo půl milionu dárců krve.

- V České republice existuje Národní registr dárců krve vzácných krevních skupin, který je napojený na mezinárodní registr u Světové zdravotnické organizace. Pokud je potřeba, počítač do pěti minut najde vhodné dárce krve v našem státě.
- Největší nedostatek dárců krve je u nás v Praze a v Brně. Hlavní příčinou tohoto stavu je hlavně anonymita mezi lidmi.
- Zdravotní stav dovoluje asi 25 % našich občanů, aby darovali krev. Pokud se budeme snažit jen o každého pátého z nich, pak bude krve dostatek.
- Rezervy v doplňování dárců krve jsou i mezi ženami. U nás tvoří 20 % dárců krve. Ve světě je často registrována alespoň 1/3 žen z dárců.
- Největší předpoklady k darování mají mladí lidé. Ti by měli postupně nahrazovat stálé dárce, kteří nemohou již darovat kvůli svému věku nebo zdravotnímu stavu. V minulosti se při získávání mladých dárců osvědčila soutěž vysokých škol – vyhrává ta škola, která bude mít nejvíce dárců (Procházka, Švejnoha, 2000).

4.2 Cíl

Jak plyne z již výše zmíněného, cílem mé bakalářské práce je najít důvody, proč lidé z Kyjovského regionu darují krev, co je jejich motivací k tomu, že přicházejí na transfuzní oddělení. Poté díky těmto výsledkům učinit takové závěry, aby pomohly nacházet nové dárce krve v okolí Kyjova.

4.3 Výzkumné otázky

K dosažení cíle jsem si stanovila následující výzkumné otázky (dále už jen VO):

VO₁: Darují krev více muži než ženy?

VO₂: Jsou pravidelnými dárči častěji starší lidé?

VO₃: Darují lidé se základním vzděláním krev méně než vysokoškolsky vzdělaní?

VO₄: Jsou pro dárce hlavním důvodem k darování krve výhody?

VO₅: Je většina dárců krve dobrovolníky v organizacích?

4.4 Formulace problému

Za optimální počet dárců krve je považováno 4 – 5 % obyvatelstva. Stálých dárců na TO Nemocnice Kyjov je 1550 – 1600 (jde o dárce, kteří darovali krev alespoň jedenkrát v posledních dvou letech), ročně přijde darovat krev kolem 150 nových dárců. Vlastních odběrů je provedeno v kalendářním roce 2700 – 2900. Při spádové oblasti Nemocnice Kyjov činí stálý počet dárců kolem 2 % obyvatel. Z uvedeného vyplývá nutnost navýšení počtu zejména stálých dárců, kteří by měli zájem krev darovat opakovaně (Nemocnice Kyjov. [online]).

4.4.1 Transfuzní služba Kyjov

V následující tabulce jsou uvedeny výkony na transfuzním oddělení v Kyjově. Z plné krve je vyráběn erytrocytový koncentrát a čerstvě zmrazená plazma. Spotřeba erytrocytového koncentrátu byla z důvodu nedostatku dárců z 22,4 % kryta nákupem z jiných zdravotnických zařízení (Nemocnice Kyjov. [online]).

Tabulka 1 Transfuzní výkony na transfuzní stanici Kyjov

odběry plné krve	2 737	
autologní odběry	39	
léčebné odběry	29	
vyšetření krevních skupin AB0 Rh(D)	2 737 u dárců	3 476 u pacientů
vyšetření screeningu protilátek	2 737 u dárců	3 555 u pacientů
vyšetření zkoušky slučitelnosti transfuzních přípravků	6319	

4.5 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem v mé bakalářské práci se stali bezplatní dárce krve z Kyjovského regionu, kteří darují krev na transfuzním oddělení Nemocnice Kyjov. Jednalo se tedy o záměrný kvalifikovaný výběr. Výzkumným vzorkem pro mou práci se stalo 180 respondentů ve věku od 18-ti do 65-ti let.

Tento výzkumný vzorek nebo-li výběrový soubor, je množina objektů, která ve výzkumu zastupuje základní soubor (v tomto případě jsou základním souborem všichni dárce krve z Kyjovského regionu). Výsledky, které pak budou na výběrovém souboru zjištěny, by měly být zobecnitelné na základní soubor (Reichel, 2009).

4.6 Druh a metoda výzkumu

Vzhledem k tomu, že k mému výzkumu potřebuji větší počet respondentů, zvolila jsem kvantitativní druh výzkumu.

Kvantitativní výzkum je: „*záměrná a systematická činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy*“ (Chráška, 2007, s. 12).

Za výzkumnou metodu jsem si zvolila dotazníkové šetření, které je považováno za nejvíce efektivní sběr informací.

Dotazník dává: „*možnost „živého vstupu“ do sociální reality, v níž oslovuje respondenty a současně dává badateli příležitost získat exaktní vhled do šetřené situace díky statisticko-matematické objektivizaci na základně ověřování validity a reliability získaných dat o této realitě*“ (Musilová, Musil, 2001, s. 18).

V dotazníku jsem položila všechny tři typy otázek. Jedná se o otázky otevřené, zavřené a polootevřené. Celkem odpovídali respondenti na 25 otázek, včetně otázek evidenčních týkajících se pohlaví, věku, nejvyššího dosaženého vzdělání a profese. Otázky jsem se snažila pokládat co nejjednodušeji a nejstručněji, aby byly lehce pochopitelné. Stejně tak jsem se snažila i u variant, ze kterých měli respondenti na výběr. Vyplnění dotazníku tak netrvalo respondentovi v průměru více jak 10 minut. Tento dotazník uvádím v příloze P II.

4.7 Průběh sběru a zpracování dat

Po vytvoření dotazníku jsem v mém okolí vyhledala dárce krve, kterým jsem ho předložila a poprosila o názory na něj. Zajímala jsem se hlavně o fakt, zda daným otázkám rozumí tak, jak jsem měla na mysli. Vzala jsem na zřetel všechny připomínky a co bylo potřeba, přeformulovala jsem a změnila. Tímto jsem svůj předvýzkum ukončila.

Po dohodě s primářkou transfuzního oddělení Nemocnice Kyjov jsem dotazníky v tištěné podobě donesla na transfuzní stanici na konci ledna 2010. K mé bakalářské práci jsem

potřebovala vzorek alespoň 100 respondentů. Vzhledem k tomu, že nebylo jisté, kolik dárců krve během měsíce února 2010 transfuzní oddělení navštíví, dala jsem k dispozici 200 dotazníků. Situaci sběru dat komplikovalo to, že v Nemocnici Kyjov mají stanoveny jen dva odběrové dny. Proto jsem se sběrem dat začala raději dříve, abych měla jistotu, že se mi podaří sehnat dostatečně velký počet respondentů.

Na konci února 2010 jsem dotazníkové šetření ukončila. Jelikož jsem distribuovala tištěné dotazníky, které se vyplňovaly a nechávaly přímo na transfuzním oddělení, byla jejich návratnost 100 %. Celkem jsem měla k dispozici 191 vyplněných dotazníků. Kvůli chybějícím odpovědím či nesrovnalostem jsem musela 11 dotazníků z výzkumu vyřadit. K mému výzkumu jsem tedy měla k dispozici 180 zodpovězených dotazníků. Na zřetel jsem také musela brát dárcce, kteří přišli darovat krev poprvé. Tito dárci mi nemohli být schopni odpovídat na některé z mých položených otázek, proto jsem je při vyhodnocování některých otázek vyřadila. Jednalo se o 10 prvodárců. U některých odpovědí je tedy bráno ohled jen na 170 respondentů.

Získaná data jsem následně vyhodnocovala pomocí statistických metod. Používala jsem výpočet četností, procent a průměrů. Pro větší přehlednost jsem zjištěné výsledky zpracovávala do tabulek a grafů.

5 VYHODNOCOVÁNÍ DAT

V této kapitole se věnuji vyhodnocování odpovědí, které jsem získala při dotazníkovém sběru dat. Všechny výsledky z každé otázky jsem zpracovala do tabulek. Grafy ke každé otázce jsou k dispozici v příloze P I.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

Výzkumný vzorek obsahuje 180 respondentů (100 %), přičemž 75,6 % z něj tvoří muži a 24,4 % ženy. I na tomto transfuzním oddělení tedy jako na většině místech platí, že krev darují více muži než ženy. Na výzkumnou otázku VO₁ můžu tedy odpovědět, že více dárců je mezi muži.

Jak již dokázaly jiné výzkumy u nás nebo ve světě, ženy darují krev méně. Má to hned několik příčin, kvůli kterým se tak děje. Hned první je skutečnost, že muži mohou darovat v jednom roce krev častěji než ženy – muži jsou totiž fyzicky zdatnější. Dále má mnoho žen, které se rozhodnou krev darovat, problémy s nedostatkem železa a tudíž není jejich krev k darování vhodná. Pak jsou to také jiné fyzické příčiny, které ženu omezují – menstruace, těhotenství, nízká váha. Myslím si tedy, že tento fakt nelze nijak příliš změnit. Proto pokud je potřeba hledat více dárců krve, je nutno počítat s tím, že stálými dárci se stanou častěji muži než ženy.

Tabulka 2 Pohlaví

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Muž	136	0,756	75,6 %
Žena	44	0,244	24,4 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

2. Kolik Vám je let?

Tato otázka byla otevřená a respondenti tedy volně odpovídali. Podle jejich odpovědí jsem vytvořila následující kategorie: 18 – 28 let, 29 – 39 let, 40 – 49 let, 50 – 64 let.

Nedá se říci, že by převažovala některá věková skupina. Dárci krve jsou tedy lidé ve věku 18 – 28 let (23,3 %), dále ve věku 29 – 39 let (29,5 %), 40 – 49 let (25 %) a ve věku 50 – 64 let je z dotázaných 22,2 %. Na výzkumnou otázku VO₂, zda jsou pravidelnými dárci častěji starší lidé, se tedy nedá přesně odpovědět. Věkově jsou totiž všechny věkové kategorie skoro vyrovnané.

Tabulka 3 Věk respondentů

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
18 – 28 let	42	0,233	23,3 %
29 – 39 let	53	0,295	29,5 %
40 – 49 let	45	0,250	25,0 %
50 – 64 let	40	0,222	22,2 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

Pro zajímavost jsem porovнала věkově respondenty podle pohlaví. Díky otevřeným odpovědím mohu přesně spočítat i věkový průměr zúčastněných respondentů. Průměrný věk mužů je 38 let a u žen 41 let. Společný věkový průměr, tedy průměr všech dárců krve, je 38,5 let.

Tabulka 4 Věk muži a ženy

Odpověď	Absolutní četnost muži	Relativní četnost v % muži	Absolutní četnost ženy	Relativní četnost v % ženy
18 – 28 let	33	24,3 %	9	20,5 %
29 – 39 let	44	32,3 %	9	20,5 %
40 – 49 let	32	23,5 %	13	29,5 %
50 – 64 let	27	19,9 %	13	29,5 %
Celkem	n = 136	100 %	n = 44	100 %

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nejvyšší dosažené vzdělání u dotázaných je takové, že: 7,2 % dotázaných má vzdělání základní, 42,8 % střední odborné s výučním listem, 20,6 % střední odborné s maturitou,

23,3 % středoškolské s maturitou a 6,1 % respondentů má vysokoškolské vzdělání. Vyšší odborné neměl žádný z dotázaných. Na výzkumnou otázku VO₃ se tedy může odpovědět, že lidé vysokoškolsky vzdělání nedarují krev tak často, jako lidé s jiným vzděláním.

Tabulka 5 Vzdělání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Základní	13	0,072	7,2 %
Střední odborné vzdělání s výučním listem	77	0,428	42,8 %
Střední odborné vzdělání s maturitou	37	0,206	20,6 %
Středoškolské s maturitou	42	0,233	23,3 %
Vyšší odborné	0	0	0 %
Vysokoškolské	11	0,061	6,1 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

4. Jaké je Vaše zaměstnání?

Otevřenou otázku, na kterou respondenti odpovídali, jsem pomocí slovních synonym následně rozdělila do následujících kategorií: dělnické profese a řemesla, administrativa a stření management, vedoucí pozice, osoby výdělečně činné, důchodci a studenti, nezaměstnaní.

Otázka zaměstnání koresponduje s úrovní vzdělání dárce. Vzhledem k tomu, že polovina dotázaných má buď jen základní vzdělání nebo střední odborné s výučním listem, pracuje 47,8 % dotázaných v dělnických profesích. 18,3 % patří mezi skupinu lidí, kteří ve svém zaměstnání mají už větší odpovědnost a pracují jako administrativní pracovníci, technici, vojáci, policisté atd. 6,7 % respondentů pracuje na vedoucích pozicích. 16 respondentů (8,9 %) uvedlo, že jsou osoby výdělečně činné, ale neupřesnili v jakém oboru. 11,6 % jsou již důchodci či studenti a 12 dotázaných dárců (6,7 %) je bez zaměstnání.

Zajímavé je určitě zjištění, že většina respondentů nepracuje v pomáhajících profesích. Dohromady jen 10 dotázaných má povolání jako policista, voják, hasič a zdravotní sestra.

Tabulka 6 Zaměstnání

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Dělnické profese, řemesla	86	0,478	47,8 %
Administrativa, střední management	33	0,183	18,3 %
Vedoucí pozice	12	0,067	6,7 %
Osoby výdělečně činné	16	0,089	8,9 %
Důchodci, studenti	21	0,116	11,6 %
Nezaměstnaní	12	0,067	6,7 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

5. Jste pravidelným dárcem krve?

Z mé úvodní otázky v dotazníku, která měla za záměr ověřit si, že dotazník je opravdu vyplňován dárci krve, jsem zjistila, že všech 180 respondentů (100 %) jsou opravdu dárci krve. Díky této otázce jsem také mohla vyčlenit 10 respondentů (5,6 %), kteří přišli darovat krev poprvé a tudíž nebyli kompetentní k zodpovězení některých následujících otázek v dotazníku. Dále jsem zjistila, že většina dárců (85,5 %) jsou pravidelnými dárci krve, že spíše menšina dotázaných (7,8 %) daruje krev jen když si vyhradí čas a zanedbatelný počet dárců (1,1 %) navštěvuje transfuzní oddělení minimálně.

Tabulka 7 Pravidelní dárci krve

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, chodím pravidelně	154	0,855	85,5 %
Chodím, jen když mám právě čas	14	0,078	7,8 %
Ne, chodím minimálně	2	0,011	1,1 %
Jsem tu poprvé	10	0,056	5,6 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

6. Kolik odběrů krve už jste absolvoval/a?

Vzhledem k tomu, že jsem do této otázky nepočítala prvodárce, je počet respondentů 170 (100 %). Z toho 52 respondentů (30,6 %) odpovědělo, že absolvovalo 0-10 odběrů, 47 re-

spondentů (27,6 %) 11-25 odběrů, 28 respondentů (16,5 %) 26 – 40 odběrů a přes 40 a více odběrů absolvovalo 43 z dotázaných respondentů (25,3 %). Z této otázky je patrné, že respondenti, kteří navštěvují transfuzní oddělení tak opravdu činí pravidelně a dokazují tím tak pravdivost první otázky o pravidelnosti jejich dárcovství. Myslím, že jedna čtvrtina z dotázaných, která darovala krev více než 40krát je vcelku velké procento

Tabulka 8 Počet odběrů krve

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
0-10 odběrů	52	0,306	30,6 %
11- 25 odběrů	47	0,276	27,6 %
26 – 40 odběrů	28	0,165	16,5 %
40 a více	43	0,253	25,3 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

7. Potřeboval už někdo z Vašich blízkých transfuzi krve?

Ze 180 respondentů (100 %) odpovědělo 67 respondentů (37,2 %), že někdo z jejich blízkého okolí potřeboval transfuzi krve. 113 respondentů na tuto otázku odpovědělo záporně, tedy že 62,8 % nemá zkušenosti s tím, že by někdo z blízkých potřeboval krev.

Tabulka 9 Potřeba transfuze krve pro lidi z blízkého okolí

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
Ano	67	0,372	37,2 %
Ne	113	0,628	62,8 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

8. Jak zvládáte odběry krve?

Velká většina respondentů (92,3 %) odpověděla, že odběry krve zvládá dobře. Jen 6,5 % odpovědělo, že se jim občas udělá nevolno. Jeden respondent vybral odpověď, že je mu většinou nevolno a jeden dárce odpověděl slovy: „vždy mám divný pocit“. Z toho plyne, že

lidé jsou stálými dárci i proto, že zdravotně zvládají odběry dobře. Kdyby tomu tak nebylo, dá se přepokládat, že by nebyli stálými dárci.

Tabulka 10 Zvládání odběrů krve

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
Odběry zvládám dobře	157	0,923	92,3 %
Občas se mi udělá nevolno	11	0,065	6,5 %
Většinou je mi nevolno	1	0,006	0,6 %
Jiné	1	0,006	0,6 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

9. Víte, proč jste se poprvé rozhodli darovat krev?

Položila jsem polootevřenou otázku, abych se dozvěděla, proč lidé darovali krev a co bylo tedy popudem přijít na transfuzní oddělení. 71 respondentů si již nepamatovalo důvody, kvůli kterým přišly darovat krev a 109 respondentů mi na otázku odpovědělo.

Tabulka 11 Příčiny dárcovství krve

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
Ano	109	0,606	60,6 %
Ne	71	0,394	39,4 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

Všech 109 odpovědí jsem tedy pokusila za pomoci slovních synonym roztřídit do šesti různých kategorií. 13 respondentů mi odpovědělo, že darovat krev začali na vojně – buď že to měli povinné či proto, že z jim z toho plynuly výhody. Skoro polovina odpovídajících (47,7 %) napsala, že darují krev, aby zachránili život, pomohli druhým a také proto, že jim to přijde jako záslužné a „dobrá a potřebná věc“. Více jak jedna čtvrtina uvedla, že je na transfuzní oddělení přivedl někdo známý nebo někdo z okolí jejich blízkých už transfuzi potřeboval. Jen tři jedinci napsali, že přišli kvůli zjištění své krevní skupiny nebo zdravotního stavu a 7 lidí ze zvědavosti. Poslední 4 respondenti přišli darovat krev kvůli volnu či

daňovým úlevám. Tímto můžu odpovědět na výzkumnou otázku VO₄. A to tak, že lidé nedarují krev hlavně proto, že jim z toho plynou výhody.

Tabulka 12 Důvody dárcovství krve

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Povinná činnost na vojně	13	0,119	11,9 %
Pomáhat druhým, zachránit život	52	0,477	47,7 %
Doporučení, potřeba u blízkých	30	0,275	27,5 %
Znát krev.skupinu/zdravotní stav	3	0,028	2,8 %
Zvědavost	7	0,064	6,4 %
Volno, daňové úlevy	4	0,037	3,7 %
Celkem	n = 109	Σ 1,000	100 %

10. Darují krev i lidé z Vaší blízké rodiny?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jestli mají dárce vzory přímo ve své rodině nebo jich spíše ovlivňuje širší okolí známých či jiné faktory. Zjistila jsem, že 41 respondentů (22,8 %) pochází z rodiny, kde je pro ně dárcovství samozřejmostí. 68 respondentů (37,8 %) uvedlo, že alespoň někteří z jejich rodiny darují krev a 71 dotázaných (39,4 %) jsou v rodině jediní, kteří krev darují.

Tabulka 13 Dárcovství krve u blízké rodiny

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, je to pro nás samozřejmostí	41	0,228	22,8 %
Jen někteří	68	0,378	37,8 %
Ne, jsem z rodiny jediný	71	0,394	39,4 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

11. Jak vnímá Vaše dárcovství okolí lidí, kteří nechodí darovat krev?

Vzhledem k tomu, že si několik respondentů vybralo více odpovědí je 100 % v tomto případě 173 odpovědí. 43,4 % odpovědělo, že dárcovství bere okolí lidí, kteří krev nedarují, pozitivně a případně jej i obdivují. 53,7 % označuje všímavost okolí jako neutrální a 5 respondentů (2,9 %) má negativní zkušenosti s okolím těch, kteří krev nedarují.

Tabulka 14 Postoj okolí lidí, kteří krev nedarují, k dárcovství krve

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
Pozitivně, obdivují mě	75	0,434	43,4 %
Neutrálně, je jim to jedno	93	0,537	53,7 %
Negativně, je to pro ně zbytečnost	5	0,029	2,9 %
Celkem	n = 173	Σ 1,000	100 %

12. Znáte důvody ostatních lidí, proč nejsou dárci krve?

Stejně jako u předchozí otázky i zde mohli respondenti zakroužkovat více odpovědí a proto je 100 % 198 odpovědí. 39,9 % dotázaných si myslí, že důvodem, proč jejich známí nechodí darovat krev je ten, že mají strach z jehel nebo odběru. 28,3 % uvádí jako důvod zdravotní problémy. 27,3 % dárců si myslí, že ostatní lidé nemají zájem a 9 respondentů (4,5 %) odpověď napsalo. Polovina dárců, která označila poslední variantu uvedla, že neví, proč ostatní lidé nedarují krev. Další odpovědi byly: „chybí jim první krok“, „riziko infekce (nakažení)“, „až to budou potřebovat“, „problém se zaměstnavatelem“.

Tabulka 15 Důvody, proč někteří lidé nejsou dárci krve

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
Mají strach z odběrů/jehel	79	0,399	39,9 %
Mají zdravotní problémy	56	0,283	28,3 %
Nepřijde jim to důležité	54	0,273	27,3 %
Jiné	9	0,045	4,5 %
Celkem	n = 198	Σ 1,000	100 %

13. Je pro Vás dárcovství samozřejmostí?

Naprostá většina respondentů tedy 98,3 % odpověděla, že dárcovství krve berou jako samozřejmost. Jen 3 dárce (1,7 %) vidí v darování krve spíše výhody. Poslední variantu ne zvolil ani jeden respondent.

Tabulka 16 Dárcovství jako samozřejmost

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
Ano, je to dobrý způsob pomoci	177	0,983	98,3 %
Vidím v tom spíše výhody	3	0,017	1,7 %
Donutily mě okolnosti	0	0	0 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

14. Využíváte možnosti snížení daňového základu o 2000,- Kč?

Ze 170 dárců krve využívá možnosti snížení daňového základu o 2000,- Kč 138 dárců tedy 81,2 %. Tuto výhodu nevyužívá pouze 28 respondentů a 4 dotazovaní o této možnosti ani nikdy neslyšeli. Vzhledem k tomu, že mezi respondenty byli lidé, kteří ani nemůžou uplatňovat tyto výhody (studenti, důchodci), dá se odpověď generalizovat tak, že skoro všichni dárči této výhody využívají.

Tabulka 17 Využívání možnosti snížení daňového základu

Odpověď	Absolutní čet- nost	Relativní čet- nost	Relativní čet- nost v %
Ano	138	0,812	81,2 %
Ne	28	0,165	16,5 %
Slyším o tom poprvé	4	0,023	2,3 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

15. Volno v den odběru využíváte:

Další výhodou, kterou mohou dárči krve využívat a ze zdravotního hlediska by tak měli činit, je placené volno v den odběru. K naprostému odpočinku využívá tento den 34,1 % dárců, 72 respondentů (42,4 %) jej sice využívá také k odpočinku, ale vyřizuje si i různé záležitosti. Jen 8,2 % uvedlo, že neodpočívá vůbec a využívá volného času k dohnání restů. Dalších 15,3 % dárců jde po odběru do práce nebo do školy. Zde je tím nastíněn problém, který tíží některé dárce a to, že zaměstnavatelé nechtějí dárcovství krve povolovat nebo nevychází dárčům krve vstříc. Někteří ze zaměstnavatelů dovolí zaměstnanci odejít jen na

pár hodin a ten se pak musí vrátit na pracoviště, i když ze zákona má na den placeného volna nárok. Také jsou případy, kdy si dárce musí zameškané hodiny, které stráví na transfuzním oddělení, vynahradiť a pracovat již ve svém osobním volnu. Kvůli tomuto pak bohužel přichází transfuzní oddělení o další stálé dárce krve.

Tabulka 18 Využívání volna v den odběru

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
K odpočinku po odběru	58	0,341	34,1 %
K odpočinku, vyřízení různých záležitostí	72	0,424	42,4 %
Neodpočívám, snažím se dohnat resty	14	0,082	8,2 %
Jdu do práce/školy	26	0,153	15,3 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

16. Kdyby neměli dárce krve žádné výhody, daroval/a byste krev?

Touto otázkou jsem u respondentů zjistila, že 86,7 % by darovalo krev, i kdyby z toho pro ně neplynuly žádné výhody. 21 dárce (11,7 %) odpovědělo, že by jim výhody chyběly a tak by se spíše rozhodli krev nedarovat. Jen 3 respondenti odpověděli, že by krev darovat určitě nepřišli. Z toho je tedy patrné, že lidé darují krev aniž by čekali nějaké výhody.

Tabulka 19 Darování krve a výhody

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, je to pro mě samozřejmostí	156	0,867	86,7 %
Spíše ne, chyběla by mi např.dovolená	21	0,117	11,7 %
Určitě bych nechodil/a, ztratilo by to smysl	3	0,016	1,6 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

17. Jaké máte pocity po darování krve?

Ze 170 respondentů (100 %) odpovědělo 81,8 %, že jejich pocity po darování krve jsou dobré a cítí, že udělali dobrou věc. 5 respondentů má pocity také dobré, ale vadí jim nevolnost po odběru a 15,3 % neřeší své pocity a je jim to jedno.

Tabulka 20 Pocity po darování krve

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Velmi dobré, cítím, že jsem udělal dobrou věc	139	0,818	81,8 %
Vcelku dobré, vadí mi nevolnost po odběru	5	0,029	2,9 %
Špatné, říkám si, že už to vícekrát neudělám	0	0	0 %
Je mi to jedno, neřeším to	26	0,153	15,3 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

18. Darujete krev hlavně proto, že máte vzácnou krevní skupinu?

Z otázky vyplynuly výsledky, které poukazují na to, že 126 z dotázaných respondentů nemá pravděpodobně vzácnou krevní skupinu a proto není vzácná krevní skupina důvodem jejich dárcovství. 12,4 % z dotázaných odpovědělo, že má vzácnou krevní skupinu a je to i důvod, proč darují krev. 13,5 % dárců má sice také vzácnou krevní skupinu, ale pro tyto dárcce to není hlavním důvodem, aby krev darovali.

Tabulka 21 Vzácné krevní skupiny

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, přijde mi to důležité	21	0,124	12,4 %
Mám vzácnou krev, ale není to hlavní důvod	23	0,135	13,5 %
Ne	126	0,741	74,1 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

19. Myslíte, že jste jako dárcce dostatečně oceňováni?

Na otázku, jak si dárci krve přijdou oceňováni, odpovědělo 55,3 %, že jim jejich oceňování přijde dostačující. 42,4 % si myslí, že by dárci měli mít ještě více výhod a 4 respondenti by

dárcovství krve zpoplatnili a ještě by k tomu zlepšili výhody. Je otázkou, zda tyto odpovědi korespondují s otázkou číslo 16, kdy většina dotázaných (86,7 %) tvrdila, že by darovala krev, i kdyby neměli výhody. Zde si už ale 42,4 % respondentů myslí, že by se měly výhody zlepšit. Samozřejmě jsou to jen odhady. Respondenti by si možná přáli více výhod, ale stále jsou ochotni krev darovat i bez jakýchkoliv výhod.

Tabulka 22 Ocenění dárcovství krve

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, přijde mi to dostačující	94	0,553	55,3 %
Myslím, že bychom měli mít více výhod	72	0,424	42,4 %
Ne, mělo by se zpoplatnit	4	0,023	2,3 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

20. Chodíte i k odběrům, které jsou placené?

Možnost navštěvovat i jiné zařízení, které nabízí placené odběry např. krevní plazmy, využívají 2 dotázaní dárce krve (1,2 %). Ostatní dotázaní (98,8 %) možnost jiných placených odběrů nevyužívají.

Tabulka 23 Placené odběry

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano	2	0,012	1,2 %
Ne	168	0,988	98,8 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

21. Vnímáte dárcovství krve jako kontrolu svého zdravotního stavu?

36 dárců krve (21,2 %) vnímá dárcovství krve jako kontrolu svého zdravotního stavu a je to zároveň i hlavním důvodem proč darují krev. 71,2 % si darováním krve kontrolují svůj zdravotní stav, ale není to pro ně hlavní důvod krev darovat. 7,6 % nepovažuje darování krve za kontrolu svého zdraví.

Tabulka 24 Kontrola zdravotního stavu

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, je to hlavní důvod proč daruji krev	36	0,212	21,2 %
Ano, ale neberu to jako to nejdůležitější	121	0,712	71,2 %
Ne	13	0,076	7,6 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

22. Žijete jako dárce krve zdravějším životním stylem?

Na otázku zdravého životního stylu dárců je třeba pohlížet jako na subjektivní dojem každého dotázaného. Dle tohoto hodnocení odpovědělo 43,5 % dárců, že se snaží žít zdravým životním stylem, 18,8 % tak činí jen před odběrem. 27,1 % respondentů zdravě nežije, ale chtěli by a 10,6 % se ani nesnaží žít zdravě.

Tabulka 25 Zdravý životní styl

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, snažím se	74	0,435	43,5 %
Jen před odběrem	32	0,188	18,8 %
Ne, ale chtěl/a bych	46	0,271	27,1 %
Ne, a ani se nesnažím	18	0,106	10,6 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

23. Snažíte se přivádět na transfuzní oddělení nové dárce?

Na otázku, jestli se dotázaní dárce krve snaží přivádět na transfuzní oddělení nové dárce, odpověděli respondenti, že už několik dárců přivedli (21,8 %) a jednoho dárce přivedlo 22,9 %. Názor, že každý si musí sám rozhodnout, jestli krev daruje, zastává 55,3 % dotázaných. Přitom doporučení od blízkých a známých může znamenat velké procento nově přichozích dárců krve.

Tabulka 26 Přivádění nových dárců krve

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, už jsem přivedl/a několik dárců	37	0,218	21,8 %
Ano, jednoho jsem přivedla	39	0,229	22,9 %
Ne, je to každého samostatné rozhodnutí	94	0,553	55,3 %
Celkem	n = 170	Σ 1,000	100 %

24. Byl/a jste někdy v nějaké organizaci/spolku dobrovolníkem (jako nezištná pomoc druhým)?

Ze 180 respondentů (100 %) odpovědělo 78,3 % dárců, že nebylo nikdy dobrovolníky, 8,9 % je dobrovolníky doposud a 11,1 % dobrovolníky už někdy bylo. 3 respondenty možnost stát se nezištně dobrovolníkem nikdy nenapadla.

Tento výsledek se mi zdá vcelku překvapivý. Čekala jsem mezi dárci více dobrovolníků. Na výzkumnou otázku VO₅, zda je většina dárců krve dobrovolníky v organizacích, musím tedy odpovědět záporně. Dobrovolníky totiž bylo nebo stále je 20 % dotázaných dárců krve.

Tabulka č.20 Dobrovolnictví

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Ano, jsem doposud	16	0,089	8,9 %
Ano, byl/a	20	0,111	11,1 %
Ne	141	0,783	78,3 %
Nikdy mě taková možnost nenapadla	3	0,017	1,7 %
Celkem	n = 180	Σ 1,000	100 %

25. Pokud jste odpověděli na předchozí otázku kladně, uveďte přesně v jaké organizaci/spolku:

Kladně odpovídající dárci krve měli uvést v jaké organizaci či spolku pracovali nebo ještě jako dobrovolníci pracují. Ze 36 kladně odpovídajících (100 %) je a nebo bylo členem 26

dárců členy Sboru dobrovolných hasičů, 5 dárců v Českém červeném kříži, 2 dotázaní byli ve Svazarmu, jeden dárců je v registru dárců kostní dřevě, jeden provozuje skauting a jeden dotázaný odpověděl, že pracoval ve zdravotnickém kroužku.

Tabulka 27 Dobrovolné organizace a spolky

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost v %
Sbor dobrovolných hasičů	26	0,722	72,2 %
Český červený kříž	5	0,139	13,9 %
Svazarm	2	0,055	5,5 %
Skauting	1	0,028	2,8 %
Registr dárců kostní dřevě	1	0,028	2,8 %
Zdravotnický kroužek	1	0,028	2,8 %
Celkem	n = 36	Σ 1,000	100 %

6 SHRNU TÍ

Bakalářská práce je zaměřena na bezplatné dárce krve, na jejich postoje a motivace k samotnému dárcovství krve. Díky dotazníkovému šetření, které proběhlo na transfuzním oddělení Nemocnice Kyjov, bylo na výzkumném vzorku zjištěno, že nejčastějšími dárci jsou muži. Odpověď na výzkumnou otázku VO₁, zda darují krev více muži než ženy, je tedy kladná. Dá se také předpokládat, že ať krev darují muži nebo ženy, musí jej po fyzické stránce dobře zvládat, jinak se na transfuzní oddělení nevrátí. Ve výzkumu bylo prokázáno, že 92 % odpovídajících odběry zvládá dobře. Vzhledem k tomu, že pravidelnými dárci je podle výzkumu 86 % respondentů, může být fyzické zvládání dárcovství důležitým faktorem.

Co se týká věkové hranice dárců krve, byla velmi vyrovnaná a žádná věková skupina netvořila většinu. A to platilo jak u žen tak i u mužů.

Vzdělání a zaměstnání výzkumného vzorku spolu korespondovalo. Tím se jen potvrdil fakt, že faktografické údaje v dotaznících bývají zodpovídány zpravidla pravdivě. Bylo zajímavé sledovat, že polovina dotázaných pracovala v dělnické profesi nebo se věnovala nějakému řemeslu. Stejně tedy tak vzdělání poloviny respondentů bylo buď střední odborné vzdělání zakončené výučním listem nebo jen základní. Další polovina respondentů má maturitu, ale jen málo z nich má vzdělání vysokoškolské. Předpokládala jsem, že bude více lidí, kteří mají vyšší nebo vysokoškolské vzdělání, ale to se mi nepotvrdilo.

Tímto se dostáváme k výhodám, které dárčům krve díky darování krve plynou. Bylo zjištěno, že více jak 80 % dotázaných využívá možnosti snížení daňového základu o 2000,- Kč za jeden odběr. Vzhledem k tomu, že 20 % výzkumného vzorku tvořili lidé nezaměstnaní, v důchodu či studenti, může se zobecnit, že každý, kdo může uplatnit snížení daňového základu, této možnosti využívá. Volno v den odběru využívají dárči různými způsoby, skoro polovina sice odpočívá, ale snaží se také vyřídit si různé záležitosti. 15 % se vrací do školy nebo do práce. Dárcovství kvůli placenému volnu využívá 8 % dárců. Bylo zjištěno, že jen dva dárči krve navštěvují i jiné placené odběry. Dárči byli dotázáni, zda jim jejich výhody stačí. Více jak polovině respondentů výhody stačí, ale skoro další polovina si myslí, že by se měly ještě výhody vylepšit. Na dotaz, zda by tedy krev přestali darovat, kdyby neměli výhody, však 87 % odpovědělo, že i přesto by krev darovat přišlo, protože je to pro ně samozřejmost. Při přímé otázce, zda pokládají dárcovství krve za samozřejmost, odpo-

vědělo 98 % respondentů kladně. Dá se tedy říci, že se prokázalo, že dárce odpověděli většinou pravdivě.

Nejdůležitějším bodem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou důvody, které vedou dárce na transfuzní oddělení. 60 % respondentů využilo otevřené odpovědi a 40 % si na své důvody dárcovství nevzpomnělo. Použitím slovních synonym se prokázalo, že skoro polovina z odpovídajících přišla kvůli pomoci druhým a záchraně života. 28 % respondentů bylo ovlivněno svými známými a blízkými. Další dárce tak učinili kvůli povinné vojenské službě, ze zvědavosti či zjištění svého zdravotního stavu a krevní skupiny. Ovlivnění k dárcovství je možné předpokládat i tehdy, pokud 37 % dotázaných odpovědělo, že někdo z jejich blízkých již potřeboval transfuzi krve. Důvodem dárcovství může být i vzácná krevní skupina. Tři čtvrtiny dotázaných nemělo vzácnou krevní skupinu. Zbylá čtvrtina vzácnou krev měla a 12 % proto krev i daruje, 13 % si uvědomuje potřebnost, ale není to pro ně hlavním důvodem k dárcovství krve. Někteří dárce uváděli, že přišli poprvé darovat krev, aby zjistili svoji krevní skupinu a měli kontrolu nad svým zdravotním stavem. Podle výzkumu 21 % bere kontrolu svého zdraví jako hlavní důvod darování. 71 % to přijde důležité, ale není to pro ně hlavním důvodem.

Okruh rodiny a výchova může být směřujícím faktorem k dárcovství krve. V dotazníkovém šetření bylo vyzkoumáno, že 60 % respondentů má v rodině někoho, kdo krev daruje. Při otázce, zda se samotný dárce snažil na transfuzní oddělení přivést dárce nového, si více než polovina myslí, že je to každého samostatné rozhodnutí. Necelá polovina však už alespoň jednoho dárce přivedla.

Určitě je důležité vědět i důvody, proč lidé nedarují krev. Dárce na tuto otázku odpovídali, že 28 % má zdravotní problémy, 40 % má strach např. z odběru nebo jehel a 27 % neprijde dárcovství důležité. To navazuje i na otázku, jak vnímá okolí dárce krve jeho činnost. Více jak polovina uvedla, že jejich okolí to nezajímá a necelá polovina uvedla, že jsou obdivováni a vnímáni pozitivně. Samotní dárce krve v 80 % uvedli, že po darování krve mají dobré pocity a cítí, že udělali dobrou věc.

Zajímavé bylo zjištění, že 78 % dárců nebylo nikdy dobrovolníky

Samozřejmě všechny tyto výsledky nemohou být zobecněny na všechny bezplatné dárce krve v Kyjovském regionu, ale mohou být určujícím směrem k hledání nových bezplatných dárců krve.

7 DOPORUČENÍ

Problematika nedostatku bezplatných dárců krve je známa nejen v České republice. Potýká se s ní mnoho států. A právě ani Kyjovský region není výjimkou.

V posledních letech se otázkou dárcovství krve začalo zabývat mnoho organizací a spolků. Všichni se snaží různými způsoby o totéž – získat nové dárce krve.

Nejosvědčenějším způsobem se stala propagace dárcovství krve skrze známou osobnost. Darovat krev proto chodí mediálně známí lidé jako herci, zpěváci, sportovci, aby tak připoutali pozornost k tomu životně důležitému tématu.

V době, kdy v naší zemi vládl komunismus, byly pořádány speciální koncerty určené přímo dárcům krve. Měly název : „Nejdražší koncerty světa“.

Nejlepší variantou by byly samozřejmě obě dvě možnosti – jak uspořádání koncertu pro dárce, tak propagace skrze známou osobnost.

Vzhledem k řešení problému v Kyjovském regionu, bych doporučila alespoň tu jednodušší. Aby transfuzní oddělení Nemocnice Kyjov požádalo známou osobnost o propagaci v jejich regionu. Nejlépe člověka, který se v okolí narodil. Bylo by možné například požádat miss Elišku Bučkovou či Lucii Hadašovou, které jsou rodačkami z okolí, aby se staly tváří jejich oddělení a tím tak přilákaly nové dárce. Samozřejmě s tím pak souvisí další propagace, která by byla nutná v médiích – tedy nejlépe místní noviny a rádia.

Velmi by jistě pomohla i osvěta na středních školách v regionu. Použila bych již zmiňovaný systém, kdy se studenti v rámci předmětu Základy společenských věd, učí dvě hodiny o dárcovství krve. Součástí by mohla být i návštěva samotného transfuzního oddělení v Kyjově, aby se studenti nemuseli bát a všechny možné předsudky tak byly odstraněny.

Myslím, že jakékoliv propagování dárcovství krve, může přinášet kladné výsledky. Důležité totiž je, aby lidé o dárcovství krve hodně slyšeli a měli tak v podvědomí, jak je tento skutek důležitý, jelikož se může týkat každého člověka.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se snažila najít důvody, které přivádí lidi k bezplatnému darování krve. Svůj výzkum jsem tedy zaměřila na bezplatné dárce v Kyjovském regionu, který má s nedostatkem stálých dárců krve problémy.

Myslím, že velmi pozitivní je zjištění, že velké procento dotázaných přichází na transfuzní oddělení do Nemocnice Kyjov s důvodem pomoci druhým lidem nebo zachránit život. Stejně tak je chvályhodný fakt, že darování krve berou dárce jako samozřejmou věc.

Vzhledem k tomu, že pro mě je dárcovství krve projevem pomoci druhým lidem, jsem velmi potěšena, že dárce, se kterými se na oddělení setkávám, smýšlejí podobně. Zjistila jsem, že lidé z velké většiny nepotřebují výhody, jak jsem si myslela. Je to pro mě opravdu velmi pozitivní zjištění a tím si také potvrzuji skutečnost, že moje bakalářská práce splnila účel. Za prvé měla velký přínos pro moji osobu, protože jsem potkávala mnoho lidí, kteří nechtějí darovat krev a nechápali mé důvody k dárcovství. Díky této práci ale vidím, že lidé chtějí dárcovstvím krve pomáhat. A za druhé jsem zjistila data, která předám transfuznímu oddělení v Kyjově, aby tak pomohla při novém hledání bezplatných dárců krve.

Jsem ráda, že jsem tak mohla učinit a budu doufat, že situace s nedostatkem krve se bude úměrně snižovat s tím, jak se bude zvyšovat zájem lidí o darování krve jako projevu pomoci druhým lidem. Sama se budu snažit alespoň ve svém blízkém okolí přesvědčovat o této životně důležité činnosti. Aneb: „ Daruj krev, zachráníš život!“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ATKINSON, R. L. [et al.]. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.
- [2] BOHONĚK, M. *Krev jako léčivo: informace pro dárce krve*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2000.
- [3] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [4] MOORE, P. *Krev a spravedlnost: příběh pařížského lékaře, který se v 17.století stal průkopníkem krevní transfuze*. Praha: BB/art s.r.o., 2005. ISBN 80-7341-465-1.
- [5] MUSILOVÁ, M., MUSIL, J.: *Asistentská praxe. Cvičebnice a metodické vádemě-kum*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-244-0297-1.
- [6] MUSIL, J. *Sociální psychologie*. Zlín: UTB – Academia Centrum Zlín, 2005. ISBN 80-7318-292-0.
- [7] NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.
- [8] NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0690-7.
- [9] NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.
- [10] PROCHÁZKA, J., ŠVEJNOHA, J. *40 let bezpříspěvkového dárcovství krve*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2000.
- [11] REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3003-6.
- [12] ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
- [13] ŘÍČAN, P. *Psychologie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-560-8.
- [14] TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

- [15] VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.
- [16] VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80-85866-20-X.

Elektronické zdroje:

- [17] *O projektu* [online]. 2008 [cit. 2010-03-05]. Zdraví - život. Dostupné z WWW: <<http://www.zdravi-zivot.cz/oprojektu.php>>.
- [18] *Oceňování bezplatných dárců krve* [online]. 2009 [cit. 2010-02-28]. Český červený kříž. Dostupné z WWW: <<http://www.cervenkyriz.eu/cz/ocenovani.aspx>>.
- [19] *Dostupnost služeb transfuzního oddělení* [online]. c2010 [cit. 2010-02-26]. Nemocnice Kyjov. Dostupné z WWW: <http://www.nemkyj.cz/transfuzni_dostupnostsluzeb>.
- [20] Bezplatné dárcovství krve. In JIRŮTKOVÁ, Miroslava. *Výroční zpráva Českého červeného kříže 2008*. Praha : Úřad ČČK, 2009 [cit. 2010-03-05]. Dostupné z WWW: <http://www.cervenkyriz.eu/cz/vyrocni_zpravy.aspx>.
- [21] *Počty základních výkonů v roce 2008* [online]. c2010 [cit. 2010-03-05]. Nemocnice Kyjov. Dostupné z WWW: <http://www.nemkyj.cz/transfuzni_vykony>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Např.	například
Atd.	a tak dále
Tzv.	takzvaný
Resp.	respektive
č.	číslo
s.	strana
ČČK	Český červený kříž
VO	výzkumná otázka
TO	transfuzní oddělení
ČR	Česká republika
HIV	Human Immunodeficiency Virus. Virus lidské imunitní nedostatečnosti
AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome. Syndrom získaného selhání imunity
Kč	korun českých
n	celková četnost
Σ	součet, suma

SEZNAM OBRÁZKŮ

Krůpěj krve.....	15
Bronzová medaile prof. MUDr. Jana Jánského	15
Stříbrná medaile prof. MUDr. Jana Jánského.....	15
Zlatá medaile prof. MUDr. Jana Jánského.....	15
Zlatý kříž ČČK III.třídy.....	15
Zlatý kříž ČČK II.třídy.....	15
Zlatý kříž I.třídy.....	15

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Transfuzní výkony na transfuzní stanici Kyjov	32
Tabulka 2 Pohlaví	35
Tabulka 3 Věk respondentů	36
Tabulka 4 Věk muži a ženy	36
Tabulka 5 Vzdělání	37
Tabulka 6 Zaměstnání	38
Tabulka 7 Pravidelní dárci krve	38
Tabulka 8 Počet odběrů krve	39
Tabulka 9 Potřeba transfuze krve pro lidi z blízkého okolí	39
Tabulka 10 Zvládání odběrů krve	40
Tabulka 11 Příčiny dárcovství krve	40
Tabulka 12 Důvody dárcovství krve	41
Tabulka 13 Dárcovství krve u blízké rodiny	41
Tabulka 14 Postoj okolí lidí, kteří krev nedarují, k dárcovství krve	42
Tabulka 15 Důvody, proč někteří lidé nejsou dárci krve	42
Tabulka 16 Dárcovství jako samozřejmost	43
Tabulka 17 Využívání možnosti snížení daňového základu	43
Tabulka 18 Využívání volna v den odběru	44
Tabulka 19 Darování krve a výhody	44
Tabulka 20 Pocity po darování krve	45
Tabulka 21 Vzácné krevní skupiny	45
Tabulka 22 Ocenění dárcovství krve	46
Tabulka 23 Placené odběry	46
Tabulka 24 Kontrola zdravotního stavu	47
Tabulka 25 Zdravý životní styl	47
Tabulka 26 Přivádění nových dárců krve	48
Tabulka 27 Dobrovolné organizace a spolky	49

SEZNAM PŘÍLOH

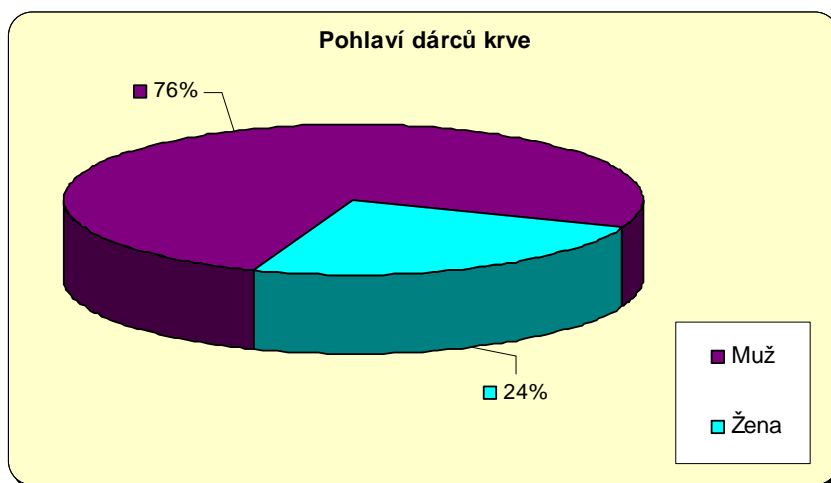
Příloha P I Grafické zpracování dat

Příloha P II Dotazník

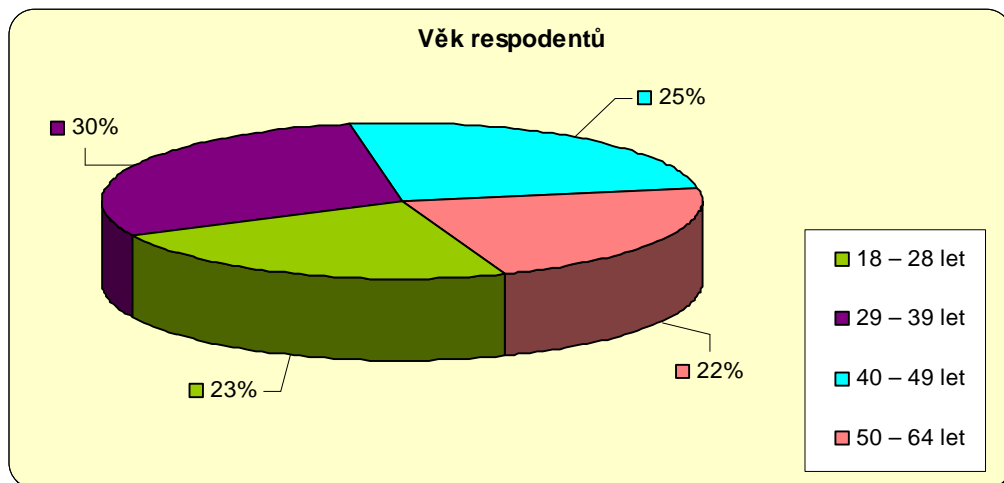
Příloha P III Projekt organizace „Zdraví – život“

PŘÍLOHA P I: GRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ DAT

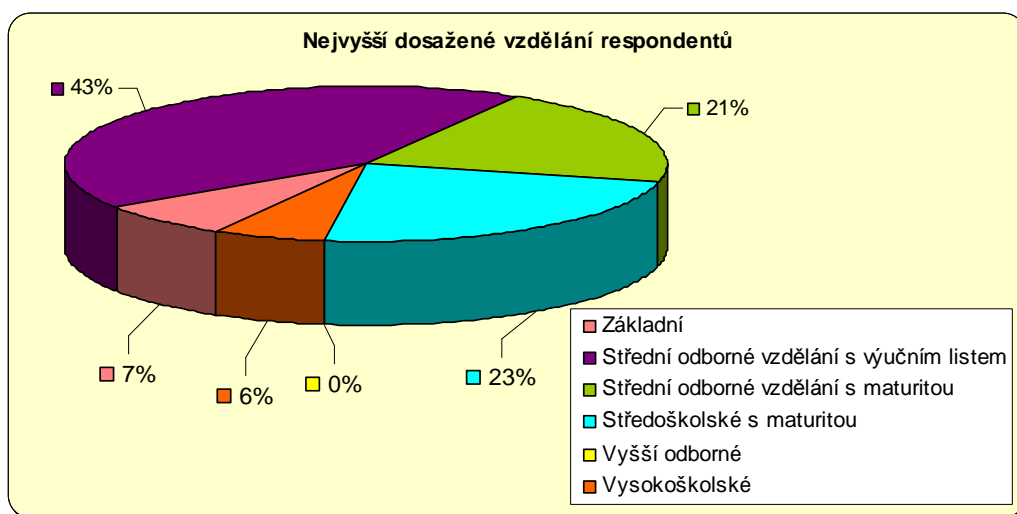
Graf 1

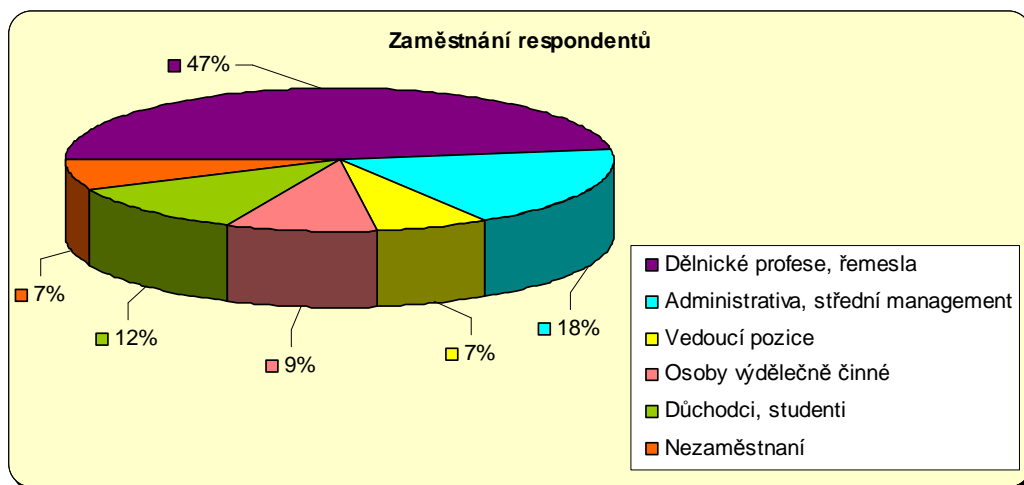
Graf 2

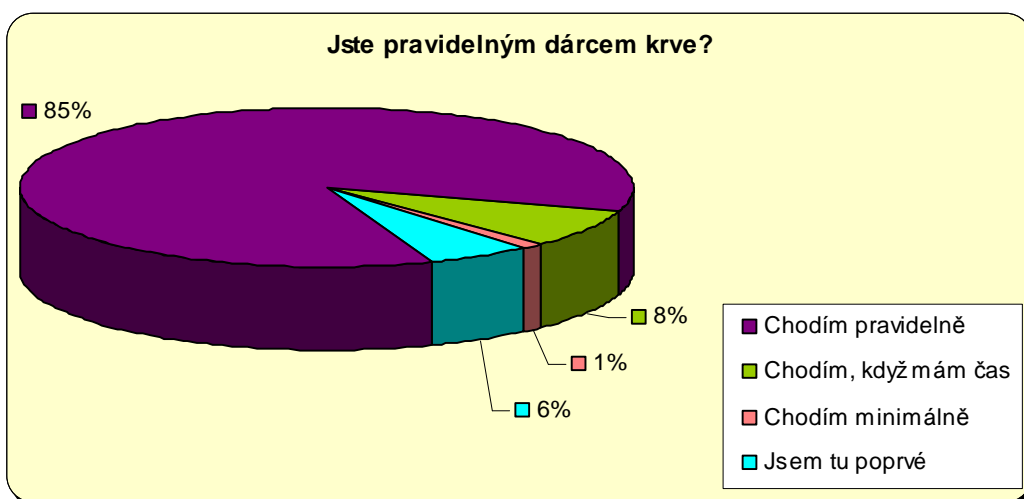
Graf 3

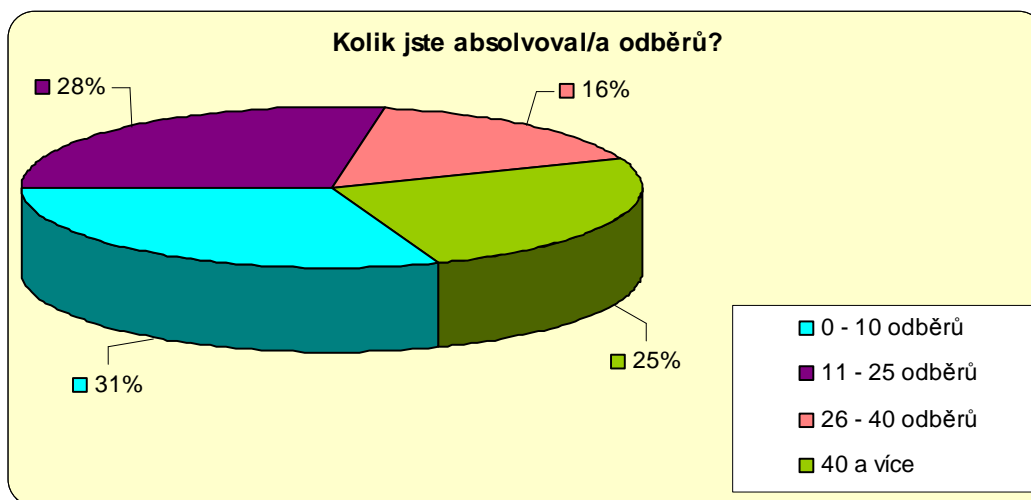
Graf 4

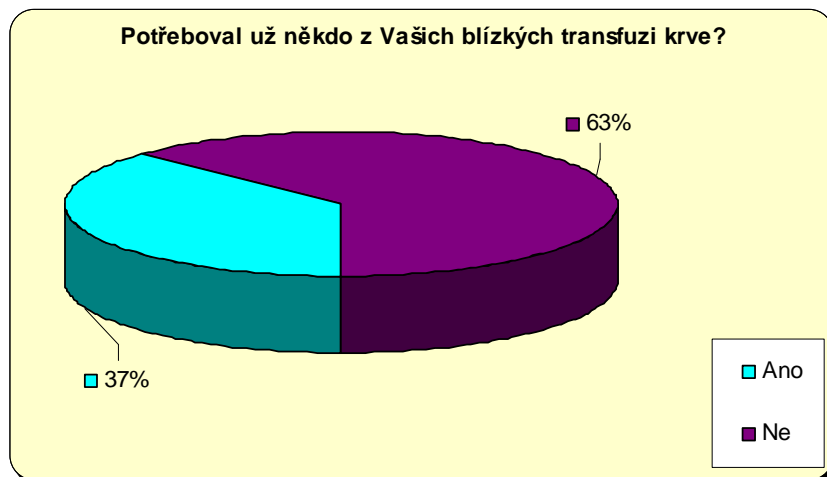
Graf 5

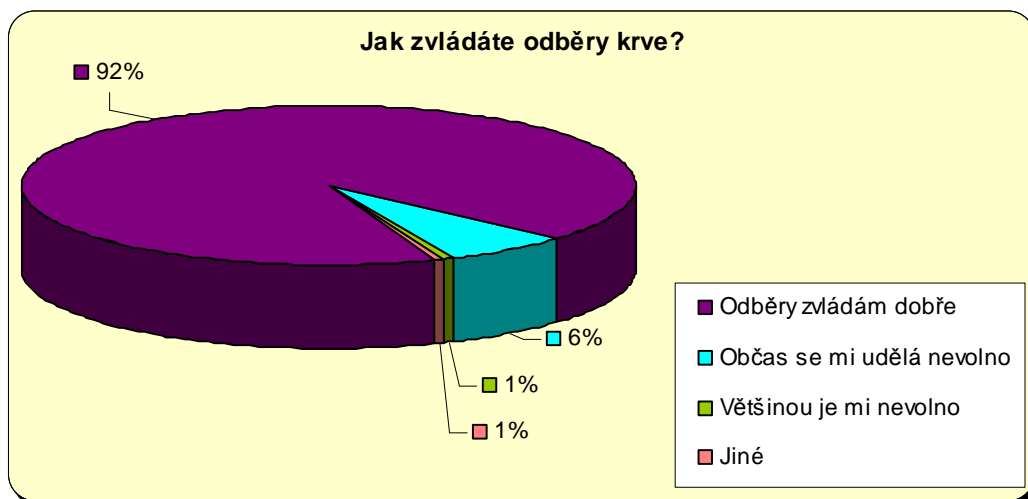
Graf 6

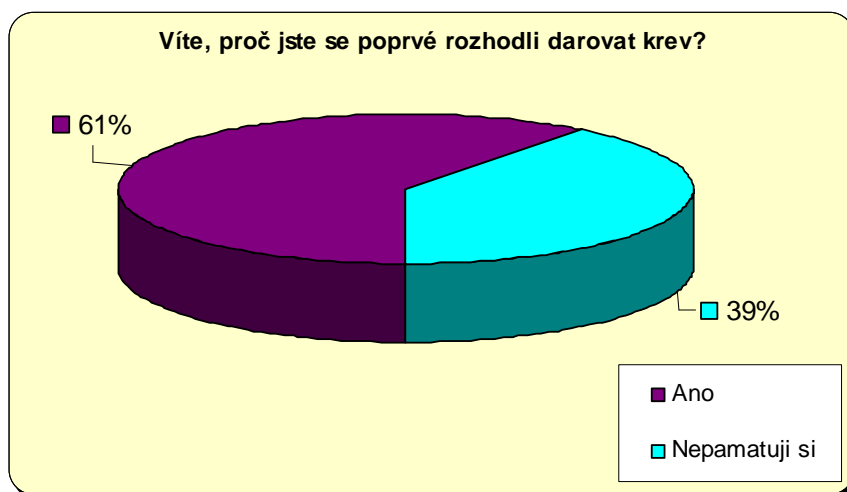
Graf 7

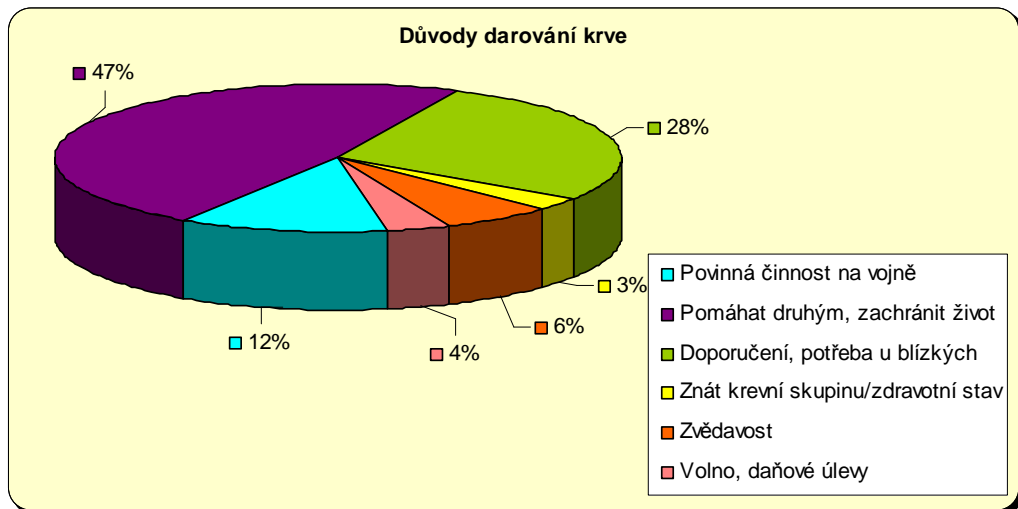
Graf 8

Graf 9

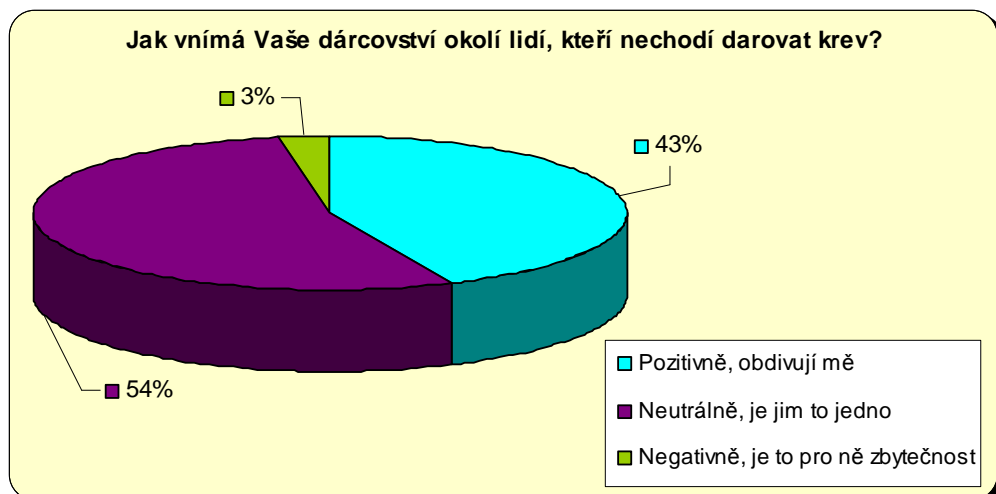
Graf 10

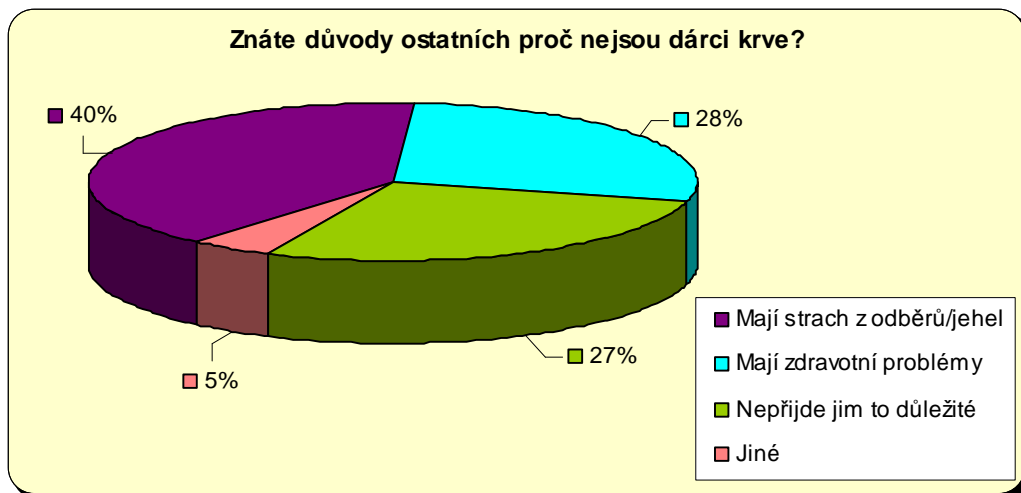
Graf 11

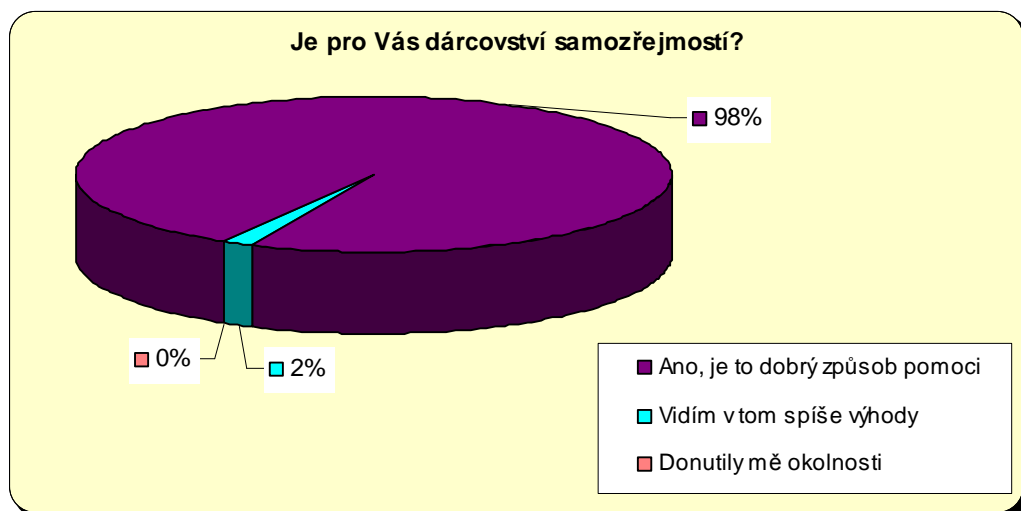
Graf 12

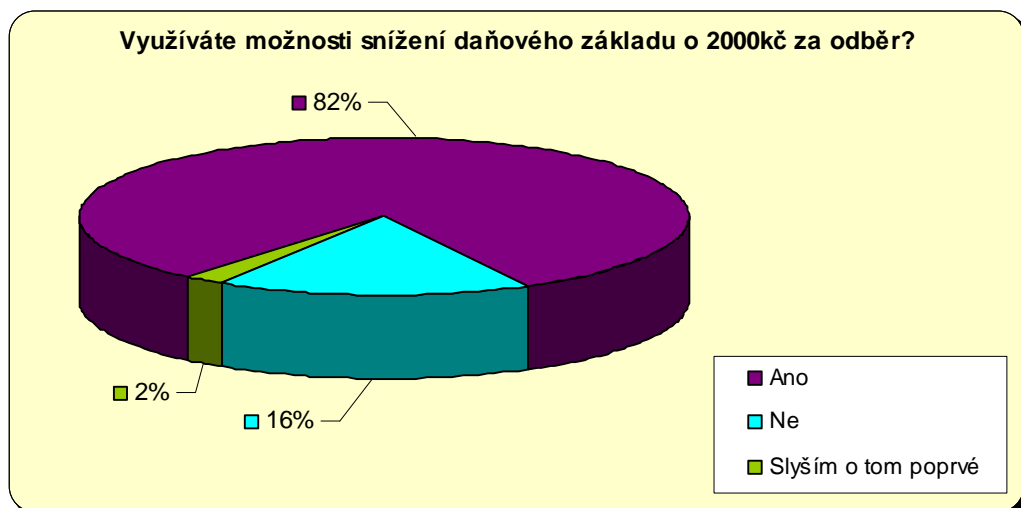
Graf 13

Graf 14

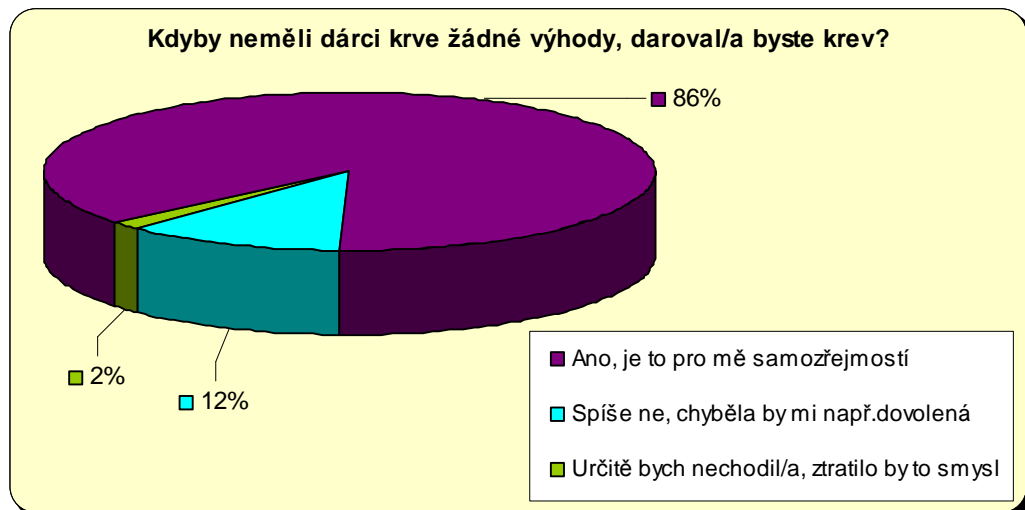
Graf 15

Graf 16

Graf 17

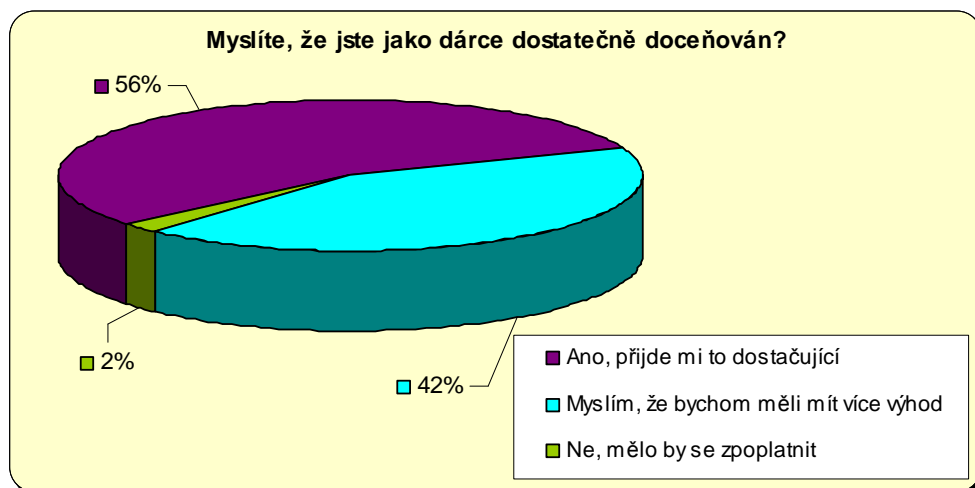
Graf 18

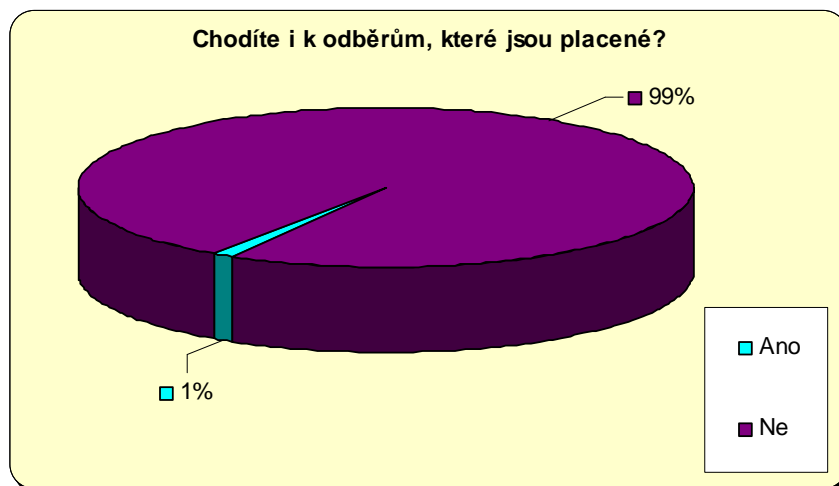
Graf 19

Graf 20

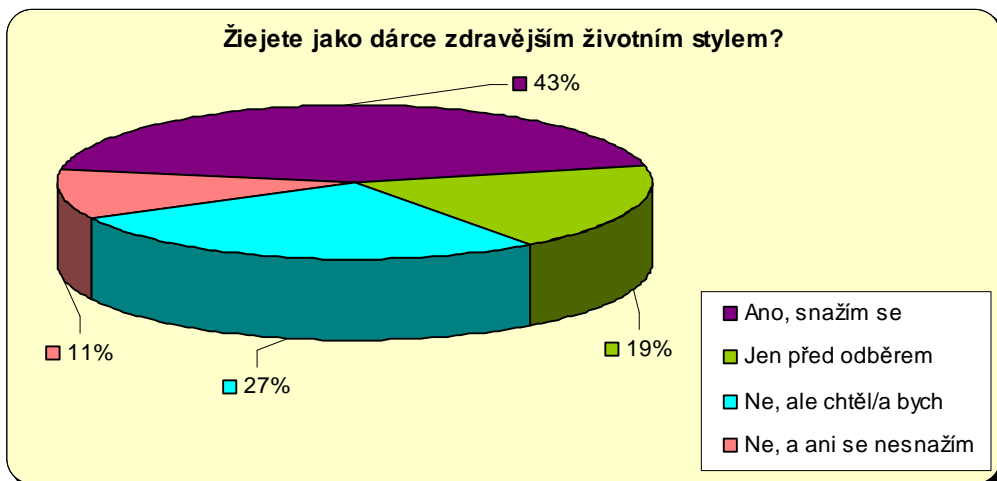
Graf 21

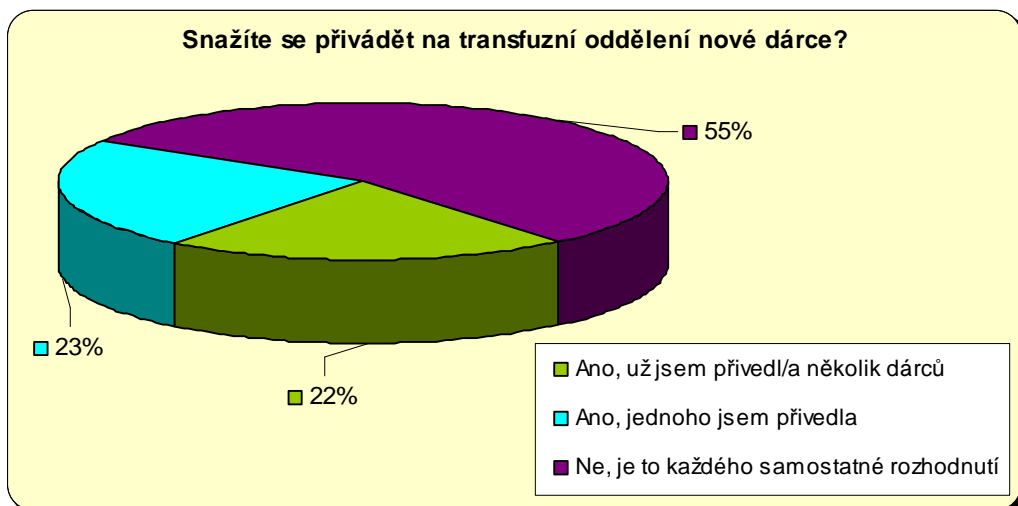
Graf 22

Graf 23

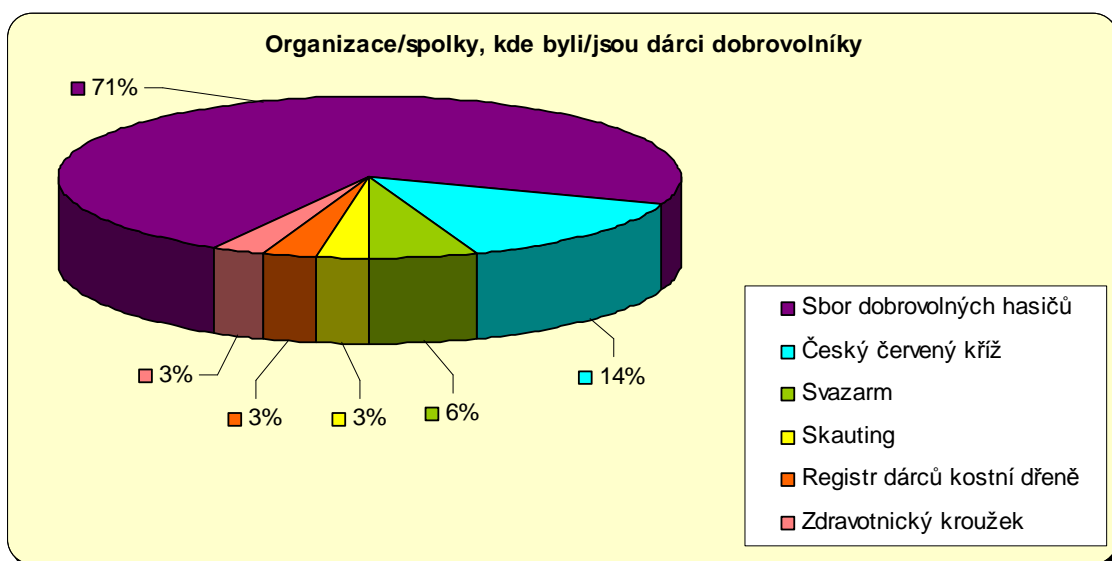
Graf 24

Graf 25

Graf 26

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Michaela Kristová a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Touto cestou bych Vás chtěla poprosit o vyplnění mého dotazníku. Dotazník je zcela anonymní. Výsledky budou sloužit pouze jako podklad k mé bakalářské práci, ve které píšu o dárcovství krve.

V následujících otázkách zakroužkujte odpověď, se kterou nejvíce souhlasíte. Pokud je potřeba, odpověď doplňte.

Přeji příjemné vyplňování!

1. **Jste pravidelným dárcem krve?**
 - a. Ano, chodím pravidelně (pokud to dovoluje můj zdravotní stav)
 - b. Chodím, jen když mám právě čas
 - c. Ne, chodím minimálně
 - d. Jsem tu poprvé
2. **Kolik odběrů krve už jste absolvoval/a?**
 - a. 0 – 10 odběrů
 - b. 11 – 25 odběrů
 - c. 26 – 40 odběrů
 - d. 40 a více
3. **Potřeboval už někdo z Vašich blízkých transfuzi krve?**
 - a. Ano
 - b. Ne
4. **Jak zvládáte odběry krve?**
 - a. Odběry vždy zvládám dobře
 - b. Občas se mi udělá nevolno
 - c. Většinou je mi nevolno
 - d. Jiné (*uved'te*):
5. **Víte, proč jste se poprvé rozhodli darovat krev?**
 - a. Ano, protože (*uved'te*):
.
.
 - b. Nepamatuji si
6. **Darují krev i lidé z Vaší blízké rodiny?**
 - a. Ano, je to pro nás samozřejmostí
 - b. Jen někteří
 - c. Ne, jsem z rodiny jediný
8. **Jak vnímá Vaše dárcovství okolí lidí, kteří nechodí darovat krev?**
 - a. Pozitivně, obdivují mě
 - b. Neutrálně, je jim to jedno
 - c. Negativně, přijde jim to jako zbytečnost
9. **Znáte důvody ostatních lidí, proč nejsou dárci krve?**
 - a. Mají strach z odběru/ jehel
 - b. Mají zdravotní problémy
 - c. Nepřijde jim to důležité
 - d. Jiné (*uved'te*) :
10. **Je pro Vás dárcovství samozřejmostí?**
 - a. Určitě ano, přijde mi to jako dobrý způsob pomoci
 - b. Beru to spíše tak, že mi z toho plynou výhody
 - c. K dárcovství mě donutily okolnosti
11. **Využíváte možnosti snížení daňového základu o 2000,- Kč za odběr?**
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Slyším o tom poprvé
12. **Volno v den odběru využíváte:**
 - a. K odpočinku po odběru
 - b. K odpočinku a vyřízení různých záležitostí
 - c. Neodpočívám, snažím se dohnat všechny resty
 - d. Jdu do práce/školy
13. **Kdyby neměli dárci krve žádné výhody, daroval/a byste krev?**
 - a. Ano, je to pro mě samozřejmostí
 - b. Spíše ne, chyběla by mi např. dovolená
 - c. Určitě bych nechodil/a, protože by to pro mě ztratilo smysl

14. **Jaké máte pocity po darování krve?**
- Velmi dobré, cítím, že jsem udělal dobrou věc
 - Vcelku dobré, ale vadí mi nevolnost po odběru
 - Špatné, říkám si, že už to vícekrát neudělám
 - Je mi to jedno, neřeším to
15. **Darujete krev hlavně proto, že máte vzácnou krevní skupinu?**
- Ano, přijde mi to důležité
 - Mám vzácnou krevní skupinu, ale není to hlavní důvod
 - Ne
16. **Myslíte, že jste jako dárci dostatečně docenováni?**
- Ano, přijde mi to dostačující
 - Myslím, že bychom měli mít více výhod
 - Ne, dárcovství by se mělo zpoplatnit a měly by se zlepšit výhody
17. **Chodíte i k odběrům, které jsou placené (např. možnost odběru plazmy za poplatek) ?**
- Ano
 - Ne
18. **Vnímáte dárcovství krve jako kontrolu svého zdravotního stavu?**
- Ano, je to jeden z hlavních důvodů proč daruji krev
 - Ano, ale neberu to jako to nejhlavnější
 - Ne
19. **Žijete jako dárci zdravějším životním stylem?**
- Ano, snažím se
 - Jen před odběrem
 - Ne, ale chtěl/a bych
 - Ne, a ani se nesnažím
20. **Snažíte se přivádět na transfuzní oddělení nové dárcy?**
- Ano, už jsem přivedl/a několik dárců
 - Ano, jednoho jsem přivedl/a
 - Ne, je to každého samostatné rozhodnutí
21. **Byl/a jste někdy v nějaké organizaci/spolku dobrovolníkem (jako nezištná pomoc druhým)?**
- Ano, jsem doposud
 - Ano, byl/a
 - Ne
 - Nikdy mě taková možnost nenapadla
22. **Pokud jste odpověděli na předchozí otázku kladně, uveďte přesně v jaké organizaci/spolku:**

- Pokud jste odpověděli jinak, pokračujte následující otázkou*
23. **Jste:** MUŽ ŽENA
24. **Napište Váš věk:**
25. **Nejvyšší dosažené vzdělání:**
- základní
 - střední odborné vzdělání s výučním listem
 - střední odborné vzdělání s maturitou
 - středoškolské s maturitou
 - vyšší odborné
 - vysokoškolské
26. **Jaké je Vaše zaměstnání?**

Děkuji Vám mnohokrát za Váš čas a za vyplnění mého dotazníku.
 Přeji Vám hezký den!

PŘÍLOHA P III: PROJEKT ORGANIZACE „ZDRAVÍ – ŽIVOT“

Motto: „Daruj krev a daruješ život, protože krev je lék, který žádná továrna nevyrobí.“

17. říjen – SVĚTOVÝ DEN ÚRAZŮ

Záštitu převzal pan režisér Zdeněk Troška.

krevní barometr www.krevnibarometr.cz

Přijďte svým dárcovstvím krve podpořit projekt ZDRAVÍ-ŽIVOT.

Darovat krev můžete od pondělí 12. října do pátku 23. října 2009 v pracovní dny od 7:30 do 10:00 hodin ve Fakultní Thomayerově nemocnici na transfúzním oddělení, pavilon B 2, Všeckého 80, Praha 4.

Následně se můžete stát potřebným dárcem krve a získat tím získat šanci na jednu z cest směřující ke zdravému životnímu stylu. Tuto myšlenku podporuje i aktivita pod názvem Krevní barometr.

Posláním činnosti občanského sdružení Zdraví-Život je široká aktivní podpora a propagace zdravého životního stylu, smyslu pro zodpovědnost za vlastní život i životy druhých.

Prvním cílem projektu občanského sdružení Zdraví-Život je systematická a preventivní působení formou volnočasových aktivit na děti a mládež ve smyslu myšlenky „Nedopustit stát se dítětem ulice“.

Druhým cílem projektu občanského sdružení Zdraví-Život je posílení myšlenky zodpovědně dohlížet na svůj zdravotní stav. Císařkou je dobrovolně dárcovství krve, které současně vychovává k pomoci druhým.

Na této akci se podílí i představitelé ministerstva, Magistrátu hlavního města Prahy, jednotlivých městských částí, Policie České republiky a Městské policie hlavního města Prahy.

Všichni dárci krve se mohou stát členy Klubu Zdraví-Život, ve kterém je také mnoho zajímavých slov a výhod.

Jakýkoliv dotaz k Vaší zdravotní způsobilosti a v souvislosti s darováním krve můžete konzultovat na telefonním čísle 261 982 436, <http://www.cftn.cz> v kapitole Dárci krve.

Akteři se mohou zúčastnit všichni občané ve věku 18-65 let, kteří netrpí vážnými onemocněními.

Bližší informace poskytnou představitelé sdružení pan Oskar VANÍČEK, na tel.: 606 239 958, e-mail: vanleek.ota@zdravi-zivot.cz, <http://www.zdravi-zivot.cz>.

Věnováno herečce Heleně Růžičkové pro její lásku k životu a k lidem.

